

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Pavλίna Černá

PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ V MEZINÁRODNÍM PRÁVU PROCESNÍM

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

Katedra: Mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 24. 6. 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 29. 6. 2012

Pavλίna Černá

Poděkování:

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala doc. JUDr. Vladimíru Balašovi, CSc. za věnovaný čas, odborné vedení, důležité podněty a cenné připomínky, které přispěly ke zkvalitnění této diplomové práce.

Velké poděkování patří také mým rodičům a sestře Karolíně, kteří mi jsou neustálou oporou nejen v rámci studií. Zvláštní poděkování patří mému partneru Janu Staňkovi za jeho trpělivost a podporu.

OBSAH

OBSAH	4
SEZNAM ZKRATEK	5
ÚVOD	7
1. DEFINICE POJMU PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ	10
2. PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ V MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM ŘÍZENÍ	13
2.1 STÁLÝ ROZHODČÍ SOUD	13
2.2 MEZINÁRODNÍ STŘEDISKO PRO ŘEŠENÍ SPORŮ Z INVESTIC	15
2.2.1 Úprava předběžného opatření v Úmluvě ICSID.....	15
2.2.2 Práva chráněná článkem 47 Úmluvy ICSID	18
2.3 VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ VE DRUHÉ POLOVINĚ 20. STOLETÍ	20
3. PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ V MEZINÁRODNÍM SOUDNÍM ŘÍZENÍ	22
3.1 MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR.....	23
3.1.1 Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti	23
3.1.2 Statut Mezinárodního soudního dvora	24
3.1.3 Pravidla Mezinárodního soudního dvora.....	24
3.1.4 Příklad LaGrand	26
3.2 MEZINÁRODNÍ TRIBUNÁL PRO MOŘSKÉ PRÁVO	29
3.2.1 Úprava předběžného opatření v UNCLOS.....	31
3.2.2 Pravidla Mezinárodního tribunálu pro mořské právo	35
4. VYMEZENÍ TEORETICKÝCH POJMŮ	37
4.1 JURISDIKCE PRIMA FACIE	37
4.1.2 Vymezení příslušnosti soudu v základních dokumentech MSD	37
4.1.3 Příklad Anglo-iránské naftové společnosti.....	39
4.1.4 Vliv MSD na rozhodovací praxi jiných mezinárodních soudů a tribunálů	42
4.2 OKOLNOSTI NEZBYTNÉ PRO VYDÁNÍ PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ.....	44
4.2.1 Naléhavost situace.....	45
4.2.2 Ochrana před vznikem nenapravitelné újmy.....	47
5. EXKURZ DO ÚPRAVY PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU	52
5.1 ÚPRAVA PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ V SOUKROMÉM PRÁVU	52
5.2 ÚPRAVA PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ VE VEŘEJNÉM PRÁVU	55
ZÁVĚR	58
POUŽITÉ ZDROJE:	63
ABSTRAKT	71
ABSTRACT	72
KLÍČOVÁ SLOVA	73

SEZNAM ZKRATEK

RB OSN	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
VS OSN	Valné shromáždění Organizace spojených národů
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
OSN	Organizace spojených národů
Charta OSN	Vyhláška ministra zahraničních věcí číslo 30/1947 Sb. o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku
Statut OSN	Vyhláška ministra zahraničních věcí číslo 30/1947 Sb. o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku
PCIJ	Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti (Permanent Court of International of Justice)
Statut PCIJ	Statut Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti, přijatý dne 16. 12. 1920
Úmluva ICSID	Sdělení ministerstva zahraničních věcí číslo 420/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států
UNCLOS	Sdělení ministerstva zahraničních věcí číslo 240/1996 Sb. o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu (United Nations Convention on the Law of the Sea)
ITLOS	Mezinárodní tribunál pro mořské právo (International Tribunal for the Law of the Ses)
Rozhodčí pravidla	Rules of Procedure for Arbitration proceedings (Arbitration Rules), International Centre for Settlement of Investment Disputes, ICSID Convention, Regulations and Rules, ICSID/15, April 2006

Pravidla ITLOS	Rules of the Tribunal, ITLOS/8, 17 March 2009
Pravidla MSD	Rules of the Court, přijaté dne 14. dubna 1978, ve znění pozdějších novelizací
Spojené království	Spojené království Velké Británie a Severního Irska
USA	Spojené státy americké (United States of America)
ÚS	Ústavní soud České republiky
UNCITRAL	Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law)
OSŘ	Zákon číslo 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SŘ	Zákon číslo 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
SŘS	Zákon číslo 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon číslo 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Předběžné opatření je velmi důležitým institutem mezinárodního práva procesního, neboť umožňuje příslušnému mezinárodnímu soudu či tribunálu zajistit účinné soudní řízení, které vede k vykonatelnému konečnému rozhodnutí. Bez vydání předběžného opatření by soud či tribunál mohl přijít o podstatné důkazy, bez kterých by nemohl rozhodnout v daném sporu, nebo by mohlo dojít k úplnému zmaření účelu řízení. Ačkoli význam předběžného opatření v soudním řízení je nepochybný a je velmi často využíván i ve vnitrostátním právu, jeho aplikace v mezinárodním právu procesním přináší řadu úskalí, na která bych ráda v této práci poukázala.

Předně je třeba si uvědomit, že v mezinárodním soudním řízení je velmi často rozhodováno o právech a povinnostech států, coby nezávislých a svrchovaných subjektů mezinárodního práva, které na základě uděleného souhlasu svěřily spor do rukou mezinárodních soudů či tribunálů a tím založily příslušnost v daném případě. Soudci jsou proto povinni rozhodnout žádost o vydání předběžného opatření urychleně, avšak obezřetně, aby nezasahovaly neoprávněně a nepřiměřeně do práv stran. Tím jsou postaveni před velmi nelehký úkol rozhodnout o vydání či nevydání předběžného opatření často na základě nedostatku důkazů, které jsou na počátku řízení soudu či tribunálu k dispozici. Názory soudců se nezdáloka diametrálně odlišují, a proto konečné hlasování bývá velmi těsné.

Všechny tyto aspekty, které vyvstávají, jestliže se podíváme blíže na problematiku předběžného opatření v mezinárodním právu procesním, mě přiměly k rozhodnutí věnovat se tomuto dle mého názoru zajímavému institutu ve své diplomové práci. Jedná se zároveň o aktuální téma, neboť některé sporné otázky týkající se předběžného opatření byly soudní praxí vyřešeny až v nedávné době. Jedním ze základních zdrojů pro mou diplomovou práci tak představuje judikatura jednotlivých soudů a tribunálů interpretující a aplikující v konkrétních nařízeních ustanovení o předběžném opatření. Dále se ve své práci budu opírat o základní smlouvy a příslušné statuty mezinárodních soudů a tribunálů a právní předpisy platné na území České republiky. Z hlediska rozsahu a kvality zdrojů lze nalézt dostatečné množství zahraniční literatury pojednávající o nejdůležitějších aspektech předběžného opatření v mezinárodním právu procesním. Česká literatura je použita v poslední kapitole

zabývající se úpravou předběžného opatření v českém právním řádu, ve zbylých kapitolách práce je pouze okrajovým zdrojem.

Předběžné opatření v mezinárodním právu procesním je v současné době poměrně běžným institutem mezinárodních smluv zabývajících se mírovým řešením sporů, popřípadě je obsažen v pravidlech mezinárodních soudů či tribunálů. Jedná se např. o regionální organizace týkající se ekonomické integrace či ochrany lidských práv (jako např. v článku 39 Pravidel Evropského soudu pro lidská práva¹). Ty však nejsou z důvodu rozsáhlosti a specifčnosti předmětem mé práce, ve které jsem se zaměřila pouze na nejdůležitější úmluvy týkající se mezinárodního soudního a rozhodčího řízení s všeobecnou jurisdikcí.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. Účelem první kapitoly je čtenáře stručně seznámit s pojmem předběžné opatření a jeho využitím v mezinárodním právu procesním a dále vysvětlit pojem tzv. vedlejší jurisdikce, který je v odborné literatuře s vydáním předběžného opatření úzce spjat.

Druhá kapitola pojednává o uplatnění předběžného opatření v mezinárodním rozhodčím řízení. Pro správné porozumění institutu předběžné opatření v mezinárodním právu procesním je důležité věnovat pozornost mezinárodnímu rozhodčímu řízení, neboť právě v něm se nachází kořeny předběžného opatření v mezinárodním právu procesním. Hlavní důraz je v této kapitole kladen na rozhodčí řízení před Stálým rozhodčím soudem a úpravu předběžného opatření v Úmluvě o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.

Třetí kapitola se zabývá úpravou a aplikací předběžného opatření v mezinárodním soudním řízení s důrazem na Mezinárodní soudní dvůr a Mezinárodní tribunál pro mořské právo. Velkou pozornost je třeba věnovat právě judikatuře Mezinárodního soudního dvora, který ve své již šedesátileté praxi byl nucen vyřešit řadu sporných otázek, které vyvstaly spolu s žádostmi států o vydání předběžného opatření. Tato rozhodnutí se stala často podkladem pro rozhodování ostatních mezinárodních soudů a tribunálů. Jedním z nejvýznamnějších a zároveň nejzákladnějších sporů bylo, zda je soudem vydané předběžné opatření pro strany závazné. Odpověď na danou otázku podal Mezinárodní soudní dvůr až v roce 2001 v případě LaGrand, který je podrobněji rozebrán v této části. Neméně významná je i úprava předběžného opatření v Úmluvě OSN o mořském právu, která již z velké části

---

¹ European Court of Human Rights. Rules of Court. účinné od 1. května 2012.

vychází z rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora a řadu sporných bodů řeší již v článku 290 uvedené úmluvy, jež se předběžného opatření týká.

Předběžné opatření v mezinárodním právu procesním je možné vydat pouze v případě, shledá-li mezinárodní soud či tribunál, že je příslušný v daném sporu, a odůvodňují-li jeho vydání relevantní okolnosti. Čtvrtá kapitola se proto podrobněji zabývá podmínkami, které musí být splněny, aby bylo možné předběžné opatření nařídit. Kapitola dále vysvětluje pojem jurisdikce *prima facie*, který byl poprvé použit Mezinárodním soudním dvorem a dnes je již neodmyslitelně spojen s předběžným opatřením. Ačkoli tribunál nebo soud rozhodne, že je v daném sporu příslušný, je oprávněn opatření vydat pouze v naléhavé situaci, kdy hrozí vznik nenapravitelné újmy.

Poslední pátá kapitola si klade za cíl nastínit úpravu předběžného opatření v nejdůležitějších odvětvích českého právního řádu a zhodnotit, zda je současná platná právní úprava vyhovující.

Cílem mé diplomové práce je zhodnocení úpravy předběžného opatření v mezinárodním právu procesním na základě důkladné analýzy ustanovení vybraných mezinárodních úmluv a statutů mezinárodních soudů a tribunálů týkajících se předběžného opatření. Snahou je především nalézt pozitiva těchto úprav či naopak jejich nedostatky, u kterých je následně třeba zhodnotit jejich případné řešení v judikatuře jednotlivých soudů či tribunálů a pomocí indukční metody z nich vyvodit patřičné právní závěry. Na základě analýzy těchto ustanovení je třeba dále zjistit, zda znění zkoumaných ustanovení umožňují v praxi efektivní uplatnění předběžných opatření vydaných mezinárodními soudy či tribunály a zda se současný pohled na předběžné opatření výrazně odlišuje od původních představ. Účelem práce je dále srovnání jednotlivých odlišností či naopak podobností základních atributů předběžných opatření upravených v jednotlivých mezinárodních úmluvách a statutech. Na závěr je třeba zhodnotit, je-li možné nalézt paralelu v úpravě předběžného opatření v mezinárodním právu a v českém právním řádu především s ohledem na nejdůležitější atributy tohoto institutu a zároveň, zda je česká úprava předběžného opatření vyhovující.

1. DEFINICE POJMU PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ

Předběžné opatření² v mezinárodním právu procesním je institutem, který poskytuje stranám sporu ochranu, jež jim umožňuje zachování jejich práv až do vydání závěrečného rozsudku soudem. Významným přínosem tohoto institutu je zajištění základního právního principu, které říká, že rozsudek soudu má být účinný, a proto je nutné se zdržet jednání, které by mohlo zhoršit nebo rozšířit daný spor.³ Snahou žalující strany je tak zabránit straně žalované, aby učinila taková opatření nebo kroky, které by mohly změnit faktický stav sporu, a způsobit tak nicotnost rozhodnutí.⁴ Z toho vyplývá, že samotné procesní řízení je chráněno institutem předběžného opatření, aby zajistilo účinnost soudního rozhodnutí. Předmět sporu by proto neměl být úmyslně jednou stranou zničen či poškozen, stejně jako by nemělo docházet k falšování relevantních důkazů až do skončení řízení. Jedním z dalších účelů je snaha soudního orgánu zabránit straně, která se cítí poškozená, aby se uchýlila ke svépomoci.⁵ Předběžné opatření je možné spatřovat ve vnitrostátním právu, kde oproti mezinárodnímu je strana sporu povinna přijmout všechna opatření daného vnitrostátního soudu. Tento prvek však neexistuje ve sporu před mezinárodními tribunály či soudy, kde je soudní spor založen na souhlasu obou stran.⁶

Spory, které jsou předkládány ať již k mezinárodním soudům či arbitrářům se dají obecně rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou spory, které pramení z jedné konkrétní události, obvykle se zde jedná o spory týkající se odpovědnosti státu za protiprávní jednání a povinnost přijmout přiměřené zadostiučinění. Naproti tomu druhá kategorie sporů je o něco komplikovanější, neboť se jedná o spory existující a pokračující již několik let (často i desítky let) spojené s ozbrojenými konflikty. V obou případech je možné použít předběžné opatření, například aby bylo zajištěno

---

² Anglická terminologie není jednotná, dříve častěji používaný pojem „*interim measures of protection*“, je dnes spíše nahrazován pojmem „*provisional measures of protection*“. Naproti tomu francouzská terminologie je jednotná, pro pojem předběžné opatření se používá „*mesures conservatoires*“.

³ KLEIN, N. *Dispute settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge University Press, 2005, str. 59.

⁴ MERRILLS, J. G. *International Dispute Settlement*. 5. vyd. Cambridge University Press, 2011, str. 124.

⁵ Srov. COLLINS, L. *Provisional and Protective Measures in International Litigation*. 234 Recueil 9, 1992, str. 23.

⁶ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 8.

zachování předmětu sporu nebo podstatných důkazů, jestliže zde hrozí nebezpečí jejich zničení či poškození. Avšak v případě druhé výše uvedené kategorie se může jednat navíc i o snahu zabránit použití síly v rozporu s Chartou OSN nebo ke zhoršení sporu. Tyto typy konfliktů mohou být řešeny i Valné shromáždění OSN či Radou bezpečnosti OSN, jestliže jsou hrozbou pro udržování mezinárodního míru a bezpečnosti.⁷ V této souvislosti byl zřízen i MSD jako soudní orgán OSN, jehož úkolem je podle článku 38 Statutu MSD rozhodovat spory, které jsou mu předloženy, v souladu s mezinárodním právem.

Pravomoc mezinárodních soudů a tribunálů nařídit předběžné opatření vyplývá z jejich tzv. „vedlejší jurisdikce“ („*incidental jurisdiction*“)⁸, která se vyznačuje řádným zahájením řízení a zjevnou jurisdikcí (*prima facie*), na základě které může soud či tribunál přijmout všechna nezbytná opatření směřující k vedení soudního řízení stejně jako regulaci stran sporu v souvislosti s předmětem sporu.⁹ V mezinárodním právu neexistuje přesný právní význam tohoto pojmu, přesto se jej MSD snaží vysvětlit a definuje jej v pozitivním i negativním slova smyslu ve sporu o pozemní, ostrovní a mořské hranice mezi státy El Salvador a Honduras. V uvedeném rozsudku soud říká, že vedlejší soudní řízení je takové, které souvisí s případem právě projednávaným před Soudem či Komorou, ale není to takové řízení, které by umožnilo zaměnit strany sporu, a tím původní právní spor tak přeměnit v nový právní spor. Vždy je nutné zachovat jednotu *ratione personae a ratione materiae*.¹⁰

Na rozdíl od konečného rozsudku, který činí překážku věci *res iudicata*, rozhodnutí o předběžném opatření je vydáno formou příkazu¹¹. Ačkoli je uvedený příkaz během řízení závazný pro obě strany sporu, stejně jako pro soud či tribunál (včetně členů, kteří s ním nesouhlasili), nenahrazuje konečný rozsudek hlavního sporu, stejně jako nezaručuje výsledné stanovisko v hlavním řízení. Skutečnost, že soudní

---

⁷ Ibid str. 11-12.

⁸ Srov. HUDSON, M.O. *The Permanent Court of International Justice 1920-1942: A Treatise* 408. New York: Mac Millan, 1943. Hudson popisuje vedlejší jurisdikci v souvislosti s čl. 36 Statutu. Dle jeho názoru je základním znakem takové soudní jurisdikce vztah ke konkrétnímu předmětu sporu, která není závislá na výslovném souhlasu stran, jako je vyžadováno v případě hlavního řízení. K ustanovení postačuje tzv. zjevná jurisdikce vyplývající z řádného podání sporu k Soudu.

⁹ ROSENNE, S. *Interpretation, revision, and other recourse from international judgments and awards*, Martinus Nijhoff Publishers, 2007, str. 189.

¹⁰ Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras), Application to Intervene, Judgment, ICJ Reports 1990, 92, str. 134.

¹¹ Výjimkou jsou předběžná opatření, jehož předmětem je otázka příslušnosti či přijatelnosti, která jsou obvykle vydávána formou rozsudku. Srov. ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 7.

řízení je zahájeno, je dána primárně včasným doručením platné žaloby. Soud vydáním předběžného opatření musí hájit zájmy obou stran. Podstata těchto práv by měla vycházet z žaloby a následných podání obou stran učiněných až do vydání rozhodnutí o předběžném opatření.¹²

Ačkoli mohou existovat různé názory na to, co je obsahem této vedlejší jurisdikce, která je obvykle upravena již v zakládacím dokumentu daného mezinárodního soudu nebo tribunálu, nevznikají již pochyby o snaze chránit práva procesních stran do chvíle, než bude spor rozhodnut. V současném moderním právu má princip vedlejší jurisdikce a možnost vydání předběžného opatření již své pevné místo při soudním řešení mezinárodních sporů primárně díky Statutu Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti (*Permanent Court of International Justice*) a dnes neodmyslitelně díky činnosti MSD.

Jestliže se strana sporu odmítne podřídit předběžnému opatření, jedná se o mezinárodní protiprávní čin v rámci současného konceptu mezinárodní odpovědnosti. Mezinárodní protiprávní čin je definován jako konání či opomenutí konání, k němuž měl stát povinnost podle mezinárodního práva a které je porušením mezinárodního závazku.¹³ Závazný příkaz, kterým se vydává předběžné opatření, vyplývá z definice. Tento princip však neexistoval vždy. V 19. století soudy nemohly kdykoliv během řízení vydat předběžné opatření. Poprvé byl tento koncept začleněn do mezinárodního soudního řízení s vytvořením PCIJ, který rozhodoval v meziválečném období, avšak tento přístup byl ještě dosti nejednotný. Závaznost předběžného opatření před MSD byla potvrzena až jeho rozhodovací praxí¹⁴ (viz dále případ *LaGrand*). Naopak např. v případě Mezinárodního tribunálu pro mořské právo je již tato pravomoc jednoznačně předepsána.¹⁵

---

¹² ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 7.

¹³ International Law Commission, Draft Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, Art. 2, Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, UN, GAOR 56th session, Sup. No 10 (A/56/10), charter IV, 2001.

¹⁴ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str. 261.

¹⁵ Svůj význam zde sehrála 3. konference OSN o mořském právu, která se konala v letech 1973 až 1982 a během které byla přijata Úmluva o mořském právu. Byl zde zdůrazněn význam předběžného opatření jako prostředku pro mírové řešení sporů a nikoliv pouze jako institut mezinárodního práva procesního. Viz. ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 8.

2. PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ V MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

V průběhu 19. století se státy začaly stále častěji obracet na mezinárodní rozhodčí soudy ve snaze urovnat spory mírovou cestou.¹⁶ Vliv na zvýšení úlohy rozhodčího řízení měl i případ Alabama z roku 1872 mezi Spojeným Královstvím a USA, po jehož dokončení diskutovaly i různé příslušné orgány v evropských zemích o zavedení arbitrážních doložek do mezinárodních smluv. Případ Alabama byl zároveň podnětem pro Ústav mezinárodního práva (*Institut de droit international*) ke zkoumání otázky rozhodčích tribunálů v mezinárodním právu. Výsledkem bylo v roce 1875 vydání rezoluce vytyčující základní zásady rozhodčího řízení v mezinárodním právu.¹⁷ V článku 19 této rezoluce se mimo jiné uvádí, že rozhodčí soud je oprávněn vydávat předběžná opatření.¹⁸

2.1 Stálý rozhodčí soud

Důležitým milníkem vývoje mezinárodní arbitráže byly Haagské mírové konference, na nichž byla přijata Haagská úmluva o pokojném vyřizování mezinárodních sporů z roku 1899¹⁹, která se skládala ze tří úmluv a tří deklarací. Čtvrtá část první Haagské úmluvy se věnuje mezinárodní arbitráži,²⁰ neobsahovala však žádné ustanovení, jež by se přímo dotýkalo otázky nařízení předběžného opatření. Výrazný posun v této oblasti neznamovala ani revidovaná Úmluva z roku 1907.²¹ Předmětem

---

¹⁶ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 352.

¹⁷ Institut de droit international, *Projet de règlement pour la procédure arbitrale internationale*, přijaté dne 28. srpna 1875 v La Haye, dostupné na http://www.idi-il.org/idiF/resolutionsF/1875_haye_01_fr.pdf.

¹⁸ Tato věta byla navržena holandským právníkem T. M. C. Asser. Neexistuje však již žádný záznam, který by toto ustanovení blíže specifikoval, ať již samotným návrhovatelem nebo v následné diskusi. Nicméně je přikládáno tomuto ustanovení, které v oficiálním jazyce zní: „Le tribunal arbitral peut rendre des jugements interlocutoires ou préparatoires.“, velký význam, neboť díky němu má rozhodčí soud právo vydávat předběžné opatření. Srov. ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 12.

¹⁹ *Pacific Settlement of International Disputes* (Hague I); přijatá dne 29. července 1899, nabyla účinnosti dne 4. září 1900, dostupná na http://avalon.law.yale.edu/19th_century/hague01.asp#. Článek 51 této úmluvy říká: „Every decision is taken by a majority of members of the Tribunal.“

²⁰ Srov. SCHEU, H. CH. *Problematika judičiálních mechanismů v současném mezinárodním právu*. 1. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2005, str. 54 a násl.

²¹ *Pacific Settlement of International Disputes*, přijatá dne 18. října 1907, dostupná na http://avalon.law.yale.edu/20th_century/pacific.asp#. Článek 78 stanovuje: „All questions are decided by a majority of the members of the Tribunal.“

druhé podkapitoly první Haagské úmluvy je zřízení Stálého rozhodčího soudu (*Cour Permanente d'Arbitrage*), jenž v roce 1992 přijal v rámci modernizace rozhodčího řízení pravidla²², která mimo jiné v článku 26 potvrzují pravomoc rozhodčích soudů nařídít předběžné opatření, jestliže je nutné chránit příslušná práva jedné ze stran sporu. Toto ustanovení zároveň stanovuje princip, podle kterého strana sporu může žádat vydání předběžného opatření pouze v případě, kdy je slučitelné s dohodou stran, kterou mezi sebou uzavřely. Obecné mezinárodní právo neukládá státům povinnost, aby řešily své spory arbitráží. Usoudí-li však, že pro daný spor je arbitrážní řízení vhodný způsob řešení, předloží jej k mezinárodnímu rozhodčímu tribunálu, čímž většinou akceptují i pravidla daného rozhodčího orgánu. Právo vydat předběžné opatření v případě ad hoc arbitráže obvykle vyplývá z lex arbitri.

Přes všechny tyto snahy není zcela běžné nalézt v rozhodčím řízení návrh na vydání předběžného opatření, především proto, že samotné řízení se koná již se souhlasem obou stran. Významným příkladem návrhu na nařízení předběžného opatření v rozhodčím řízení je spor mezi Eritreou a Etiopií o vytyčení hraniční linie. V této věci byla ustanovena komise v souladu s dohodou z roku 2000 uzavřenou mezi vládami obou států, která je spravována Stálým rozhodčím soudem. Eritrea žádala komisi o vydání předběžného opatření, které by zabránilo usídlování občanů Etiopie na území, nad kterým měla svrchovanou moc Eritrea. Komise ve svém rozhodnutí formálně odmítla žádost Eritrey na vydání předběžného opatření, avšak zároveň zakázala další vládou Etiopie organizované přesídlování obyvatel do této oblasti a uložila Etiopii povinnost k vyklizení oblasti obyvateli již takto přesídlenými. Toto rozhodnutí umožnilo komisi, která již provedla delimitaci hranic (tj. určila všeobecný směr hraniční linie), přistoupit k druhé fázi - demarkaci hranic (tj. podrobnému určení hranic na místě samém). Uvedené řešení sporu je příkladem rozhodčího řízení rozděleného na dvě fáze, kdy druhá fáze je závislá na rozhodnutí prvním, a toto rozhodnutí umožní pokračovat v řízení.²³

---

²² Permanent Court of Arbitration, *The Optional Rules for Arbitrating Disputes between two States*. 20. října 1992, dostupné na <http://www.pca-cpa.org/upload/files/2STATENG.pdf>.

²³ ROSENNE, S., *International Litigation in Practice, Volume 1: Interpretation, Revision and Other Recourse from International Judgments and Awards*. Boston: Brill Academic Publishers, str. 125–126.

2.2 Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic

Spory vzniklé v souvislosti s investováním na území jednoho státu fyzickou osobou, která je občanem jiného státu, nebo právnickou osobou jiného státu jsou obvykle rozhodovány rozhodčími tribunály na základě dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic obsahujících rozhodčí doložku.²⁴

Pro řešení takových sporů byla v roce 1965 uzavřena mnohostranná Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (*Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States – ICSID Convention*), jež vstoupila v platnost 14. 10. 1966 a jíž je Česká republika vázána. V souladu s článkem 1 odst. 1 této Úmluvy bylo ustanoveno Mezinárodní středisko pro cenné papíry (*International Centre for Settlement of Investment Disputes - ICSID*), jehož úkolem je poskytnout prostředky pro smírčí a rozhodčí řešení sporů z investic mezi smluvními státy a občany jiných smluvních států v souladu s ustanovením této Úmluvy.²⁵ V článku 2 Úmluvy je stanoveno, že středisko sídlí při ústředí Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj ve Washingtonu, přičemž článek 3 dále konkretizuje, že středisko má správní radu a sekretariát, v čele sekretariátu stojí generální tajemník.²⁶ Článek 3 ukládá středisku povinnost vést seznam smírčích soudců a seznam rozhodců.²⁷

2.2.1 Úprava předběžného opatření v Úmluvě ICSID

Předběžné opatření je v Úmluvě ICSID upraveno v kapitole IV (Rozhodčí řízení), oddíl 3 (Pravomoc a funkce rozhodčího tribunálu), článek 47, který poskytuje tribunálu právo doporučit stranám jakékoliv předběžné opatření, jehož účelem je zachovat individuální práva obou stran. Zároveň musí být splněna podmínka, že se strany na možném rozhodování o předběžných opatřeních tribunálem předem dohodly,²⁸ neboť strany jsou oprávněny vyloučit či omezit tuto pravomoc tribunálu. Naproti tomu strany sporu mohou rozšířit pravomoc tribunálu na vydávání závazných předběžných opatření nebo některých jejích kategorií.

Přípravné práce na článku 47 Úmluvy ICSID navrhovaly silnější pojetí předběžného opatření, neboť ukládaly stranám povinnost dodržovat jej pod hrozbou

---

²⁴ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 369.

²⁵ čl. 1 odst. 2 Úmluvy ICSID.

²⁶ Ibid čl. 9

²⁷ Srov. POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 370.

²⁸ čl. 47 Úmluvy ICSID.

sankce. Finální verze však byla mírnější a představovala kompromis mezi státy, které preferovaly silné ustanovení o předběžném opatření a na druhé straně těmi státy, které jej vnímaly jako ustanovení nadbytečné. Na základě výše uvedeného by proto mělo být předběžné opatření odlišeno od ustanovení týkající se vydání rozhodčího nálezu. Články 48 až 55 Úmluvy ICSID týkající se především řízení upravující zrušení, uznání a provedení rozhodčího nálezu nelze ve věci předběžného opatření použít.²⁹

Problematika předběžného opatření je blíže upravena v článku 39 Rozhodčích pravidel, jenž byl novelizován v roce 2006 a umožnil tak stranám sporu žádat o vydání předběžného opatření nejen kdykoli poté, kdy byl tribunál ustanoven, ale i již před jeho ustanovením. Spolu se změněným odstavcem 1 článku 39 tak muselo dojít i ke změně odstavce 5 téhož článku, který umožňoval generálnímu tajemníkovi stanovit na základě žádosti o rozhodnutí o předběžném opatření datum, do kdy je možné podávat ve věci vyjádření, aby tribunál mohl bezodkladně po svém ustanovení o žádosti rozhodnout. Odstavce 2 až 4 článku 39 Rozhodčích pravidel jsou shodné s předchozí verzí článku.³⁰ Oproti článku 47 Úmluvy ICSID Rozhodčí pravidla dávají tribunálu možnost doporučit předběžné opatření pouze na základě svého uvážení (bez předchozí žádosti strany), popřípadě se odchýlit od předběžného opatření žádaného stranou.

Předběžné opatření může být doporučeno, změněno či zrušeno v souladu s Rozhodčími pravidly až poté, kdy byla oběma stranám dána příležitost, aby byly slyšeny. Za účelem naplnění tohoto ustanovení tribunál nejprve vyzve strany, aby si vyměnily svá písemná vyjádření. V případě, že by Tribunál neumožnil stranám se ve věci předběžného opatření vyjádřit, představovalo by to závažnou odchylku od řádného průběhu řízení a tato odchylka by mohla založit neplatnost rozhodčího nálezu.³¹

Jak již bylo uvedeno výše, tribunál je oprávněn vydávat pouze doporučení ve věci rozhodování o předběžném opatření, toto opatření nemá tedy v souladu se zněním Úmluvy ICSID a Rozhodčích pravidel zavazující charakter. Avšak tento nedostatek závaznosti neznamena, že strany sporu nemají obecnou povinnost zachovat předmět řízení, a proto je i přes toto ustanovení v řadě případů vyžadováno, aby bylo opatření provedeno za účelem zajištění úspěšného projednání a rozhodnutí ve věci samé

---

²⁹ SCHREUER, CH., MALINTOPPI, L., REINISCH, A., SINCLAIR, A. *The ICSID Convention: A Commentary*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press, 2009, str. 759 – 760.

³⁰ Srov. čl. 39 Rules of Procedure for Arbitration proceedings (Arbitration Rules), ICSID Basic Documents, effective as of September 26, 1984 to December 31, 2002.

³¹ DELAUMET, G. R. *ICSID Arbitration Proceedings: Practical Aspects*. 5 Pace L. Rev. 563 1984-1985, str. 582 – 583.

a nedošlo tak ke zmaření rozhodčího řízení. Ačkoliv znění článku 47 Úmluvy jasně stanovilo pouze doporučující charakter vydaných předběžných opatření, judikatura přesto tuto závaznost dovodila.³²

V případě Maffezini proti Španělskému království³³, ve kterém argentinský občan žaloval Španělské království v souvislosti s jeho investicemi ve společnosti zabývající se výrobou a distribucí chemických produktů, se tribunál zabýval vymezením dvou výrazů, a to doporučit (*to recommend*) a nařídit (*to order*), které jsou v Rozhodčích pravidlech použity rozdílně. Tribunál vyslovil názor, že rozhodnutí o předběžném opatření má stejně závazný charakter jako konečné rozhodnutí a není proto rozdílu mezi slovesy doporučit a nařídit, která jsou podle rozhodnutí soudu rovnocenná. V následujících rozsudcích rozhodčích tribunálů byl tento názor potvrzen, např. v případě, v němž španělský občan a nadace založená v souladu se španělským právem žalovali Chilskou republiku pro konfiskaci dvou chilských nakladatelství, tribunál potvrdil předchozí rozhodnutí s tím, že se již nejedná o spornou otázku.³⁴ Tribunál dále v případě Tokios Tokelès proti Ukrajině,³⁵ ve kterém litevské nakladatelství žalovalo Ukrajinu z důvodů opatření týkajících se daňových šetření, které se dotkly žalobcovy dceřiné společnosti na Ukrajině a které dle tvrzení žalobce měly svou skutečnou příčinu v protistátní publikaci, mj. jasně stanovil, že předběžné opatření v souladu s článkem 47 Úmluvy ICSID je právně závazné. Lze tedy konstatovat, že tribunál je oprávněn nařídit a nikoli pouze doporučit předběžné opatření.

V rámci přípravných prací vznikla debata, zda by měl být do článku 47 Úmluvy ICSID začleněn i princip, který by rozhodčímu tribunálu umožnil stanovit pokutu za nevyhovění vydaného předběžného opatření. Po téměř jednomyslném hlasování proti návrhu však bylo toto ustanovení vynecháno. Hlavní roli by tak ve výkonu vydaného opatření měl sehrát domácí soud, který by jej měl provést. To však neznamená, že by se v opačném případě stát mohl zprostit odpovědnosti za porušení mezinárodních závazků, neboť je odpovědný i za jednání jeho soudních orgánů.³⁶ Obecně přijatou praxí

---

³² SCHREUER, CH., MALINTOPPI, L., REINISCH, A., SINCLAIR, A. *The ICSID Convention: A Commentary*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press, 2009, str. 764 – 765.

³³ Emilio Augustin Maffezini v. Kingdom of Spain, Decision on Provisional Measures (Procedural Order No. 2), ICSID Case No. ARB/97/7, 28 October 1999, odst. 9.

³⁴ Victor Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/98/2, 25 September 2001, odst. 17-26.

³⁵ Tokios Tokelès v. Ukraine, Procedural Order No. 1, ICSID Case No. ARB/02/18, 1 July 2003, odst. 4.

³⁶ International Law Commission, Draft Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, Art. 4, Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, UN, GAOR 56th session, Sup. No 10 (A/56/10), charter IV, 2001.

je, že Tribunál vezme do své úvahy při vydávání konečného rozhodnutí i následky neuposlechnutí nařízeného předběžného opatření.³⁷

2.2.2 Práva chráněná článkem 47 Úmluvy ICSID

Úmluva ICSID, stejně jako Rozhodčí pravidla, neuvádí, o jaký typ předběžného opatření mohou strany žádat. Ačkoli v průběhu přípravných prací vznikaly návrhy, které upřeshňovaly doporučené předběžné opatření, žádné z nich nakonec nebyly přijaty, a to z důvodu, že nebylo možné předpovědět všechny možné situace, které by mohly nastat. Hrozilo proto, že by takové ustanovení bylo neúplné. Článek 47 Úmluvy ICSID byl přijat ve velmi otevřené verzi po vzoru článku 41 Statutu MSD. Úmluva ICSID a Rozhodčí pravidla nespécifikují ani práva stran, která by měla být předběžným opatřením chráněna. Lze je však dovozovat z účelu ustanovení, které je především snahou k zamezení jednání, které by mohlo zmařit možný výsledný rozhodčí nález, a dále jednání, které vede ke zhoršení či rozšíření sporu. V průběhu přípravných prací článek 47 Úmluvy obsahoval mj. i ustanovení uvádějící, že účelem předběžného opatření je nutnost zabránit jednání jedné ze stran sporu, které by mohlo zmařit konečné rozhodnutí. Toto ustanovení však bylo kritizováno jako příliš restriktivní. Je třeba dále zdůraznit, že je nelogické vázat předběžné opatření na budoucí a nejistou skutečnost, jíž je konečné rozhodnutí, stejně jako v dané verzi, která nebyla přijata, není nijak specifikováno právo, které by mělo být chráněno předběžným opatřením.³⁸

Článek 39 odst. 1 Rozhodčích pravidel pouze stanovuje, že strana je povinna ve své žádosti na vydání předběžného opatření specifikovat právo, které by mělo být chráněno, stejně jako opatření, které je navrhováno, a okolnosti, které opravňují vydání předběžného opatření. Měl by však vždy existovat vztah mezi právem chráněným v předběžném opatření a tím, o kterém se rozhoduje v daném sporu. Zároveň by předběžné opatření nemělo předjímat konečné rozhodnutí v meritu věci. Uvedené právo, které by mělo být chráněno, by se mělo vztahovat k jedné ze stran sporu. Stranou sporu je podle čl. 25 Úmluvy ICSID smluvní stát a občan jiného smluvního státu. S tím však vyvstává otázka, zda je možno předběžným opatřením chránit i práva třetí strany. Rozhodčí tribunály jsou povinny v takovém případě primárně zodpovědět otázku,

---

³⁷ SCHREUER, CH., MALINTOPPI, L., REINISCH, A., SINCLAIR, A. *The ICSID Convention: A Commentary*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press, 2009, str. 766.

³⁸ ANTONIETTI, A. *ICSID and Provisional Measures: An Overview*, 21 News from ICSID, No. 2 (2004), str. 12.

zda právo třetí strany je dostatečně úzce spojeno s právem jedné ze stran sporu, o kterém je zde meritorně rozhodováno.³⁹

V případě Azurix proti Argentíně⁴⁰ týkajícím služeb v provozování kanalizačních zařízení dle koncesní smlouvy tribunál rozhodoval o právu, které se přímo dotýkalo třetí strany (obchodní společnosti ABA). Argentina argumentovala tím, že třetí strana nemá právo profitovat z předběžného opatření. Tribunál rozhodl, že práva společnosti ABA se přímo dotýkají práv řešených ve sporu, avšak kdyby rozhodl o této otázce, předpovídal by tím i konečný rozhodčí nález. Z toho důvodu rozhodčí tribunál rozhodl, že není oprávněn dané opatření vydat.

Předběžná opatření, která jsou rozhodčími tribunály v souladu s Úmluvou ICSID vydávána, se velmi liší svou specifikací, některá jsou velmi konkrétní a přesně stanovují kroky, které by měly být státy učiněny, a jiná jsou naopak velmi abstraktní s pouhým obecným rámcem chování.⁴¹ Tento obecný rámec je např. použit v případě Azurix proti Argentíně,⁴² ve kterém tribunál podotkl, že povinností tribunálu při vydávání předběžného opatření je specifikovat konkrétní opatření a zároveň stanovit cíl, kterého by mělo být daným opatřením dosaženo, ale je již na rozhodnutí strany zhodnotit různé možné způsoby a vybrat z nich ten, který nejlépe povede k doporučenému cíli.

Typickými situacemi, kdy strany žádají o vydání předběžného opatření, jsou snahy po dosažení spolupráce mezi stranami sporu během řízení zahrnující předložení všech relevantních důkazů, dále po zamezení k uchýlení se k svépomoci nebo také snaha po zabránění zhoršení situace jednostranným jednáním stran.⁴³

Takovou situací může být i případ, kdy cílem tribunálu je předejít únikům informací do médií. Naráží zde však na sebe dva principy, kterými jsou ochrana informací a transparentnost řízení. V případě World Duty Free proti Kenňské republice⁴⁴ rozhodčí tribunál deklaroval, že i rozhodnutí o neumožnění stranám sporu projednávat spor veřejně může mít formu předběžného opatření. Je třeba si uvědomit,

---

³⁹ Srov. *Zhinvali Development Ltd v. Republic of Georgia*, Award, ICSID Case No. ARB/00/1, 24 January 2003, odst. 38 – 46.

⁴⁰ *Azurix Corp. v. Argentine Republic*, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/03/30, 6 August 2003, odst. 41-45.

⁴¹ SCHREUER, CH., MALINTOPPI, L., REINISCH, A., SINCLAIR, A. *The ICSID Convention: A Commentary*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press, 2009, str. 779.

⁴² *Azurix Corp. v. Argentine Republic*, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/03/30, 6 August 2003, odst. 40.

⁴³ ANTONIETTI, A. *ICSID and Provisional Measures: An Overview*, 21 News from ICSID, No. 2 (2004), str. 11.

⁴⁴ *World Duty Free Company Limited v. Republic of Kenya*, Award, ICSID Case No. ARB/00/7, 4 October 2006, odst. 16.

že ani Úmluva, ani Rozhodčí pravidla neobsahují výslovné omezení, které by poskytovalo stranám možnost zákazu projednání sporu veřejně. Předběžné opatření je však postaveno na principu zákazu zhoršení sporu jednáním strany, ze kterého tribunál vyvodil i zákaz veřejného projednání, které by k takovému zhoršení mohlo vést.

Ani jeden z článků Úmluvy ICSID či Rozhodčích pravidel týkající se úpravy předběžného opatření nestanovuje subjekty, kterým mohou být tato opatření adresována. Článek 47 Úmluvy ICSID neobsahuje obdobné ustanovení článku 54 Úmluvy ICSID vztahující se ke konečnému rozhodčímu nález, který vyžaduje po všech smluvních státech Úmluvy povinnost seznámit se a případně i provést vydaný rozhodčí nález. Pokud by takové pravidlo nebylo dovozeno ani judikaturou, bylo by ve většině případů neúčinné, neboť velmi často by mělo být provedeno ve třetím státě, který není přímo součástí sporu. Všechny smluvní státy jsou povinny v dobré víře zajistit, aby cíl a účel Úmluvy nebyl zmařen.⁴⁵

2.3 Vývoj mezinárodního rozhodčího řízení ve druhé polovině 20. století

V roce 1949 bylo jedním z úkolů Komise pro mezinárodní právo OSN kodifikovat rozhodčí řízení. V roce 1957 Komise navrhla VS OSN úmluvu, v jejímž článku 17 byl potvrzen závazek stran podrobit se uloženým opatřením. Tato úmluva však nebyla v roce 1958 přijata, a proto Komise připravila soubor vzorových pravidel rozhodčího řízení, na základě kterých VS OSN vydalo nezávaznou rezoluci 1262 z roku 1958⁴⁶ s cílem upozornit vlády na tato pravidla a nutnost sjednotit úpravu rozhodčího řízení. Článek 20 uvedených pravidel poskytoval rozhodčímu soudu pravomoc uložit předběžné opatření za účelem zachování vzájemných práv stran, jestliže za daných okolností uzná soud toto opatření za nutné.

Úmluva OSN o mořském právu z roku 1982 předvídá zřizování rozhodčích tribunálů za účelem mírového řešení sporů týkajících se výkladu a aplikace mořského práva. Ke zřízení takového tribunálu dochází na žádost kterékoli sporné strany, jestliže se spor nepodařilo urovnat přímým vyjednáváním nebo smířčím řízením. Rozhodčí tribunál je oprávněn nařídit předběžné opatření k ochraně práv sporných stran a

---

⁴⁵ SCHREUER, CH., MALINTOPPI, L., REINISCH, A., SINCLAIR, A. *The ICSID Convention: A Commentary*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press, 2009, str. 796 – 797.

⁴⁶ Questions of arbitral procedure, A/RES/1262(XIII), 6th committee, 14 Nov. 1958, dostupné na <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r13.htm>.

k zamezení vážné škody na mořském prostředí do vynesení konečného rozsudku⁴⁷
(blíže k této problematice viz dále).

---

⁴⁷ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 368-369.

3. PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ V MEZINÁRODNÍM SOUDNÍM ŘÍZENÍ

Mezi lety 1908 a 1918 působil první stálý mezinárodní tribunál nazývaný Středoamerický soudní dvůr („the Central American Court of Justice“), jehož úkolem bylo řešení sporů podle mezinárodního práva mezi pěti středoamerickými státy Kostarikou, Salvadorem, Guatemalou, Hondurasem a Nikaraguou. V článku XVIII jeho zakládající úmluvy⁴⁸ bylo uvedeno, že od chvíle, kdy je podána žaloba, až do vynesení rozsudku je soud oprávněn na žádost kterékoli ze stran zakázat jakékoli jednání, které by mohlo výrazně ovlivnit současný stav. Články XXIII a XXIV dále uvádí, že konečné rozhodnutí a předběžné opatření musí být vydána se souhlasem nejméně tří soudců z celkového počtu pěti soudců, v psané formě a podepsané všemi soudci. Článek XXV potvrzuje závaznost rozhodnutí, avšak pojem rozhodnutí již není blíže definován. Soud interpretoval článek XVIII úmluvy v rozsudku „*Honduras v El Salvador and Guatemala*“⁴⁹, ve kterém mimo jiné uvedl, že účelem tohoto důležitého ustanovení je chránit základní práva států a umožnit řešit spory mírovými dohodami. Zdůraznil zároveň rozdíl mezi právními a politickými spory, stejně jako nevhodnost řešit politický spor prostřednictvím soudního řízení, včetně využití předběžného opatření.⁵⁰

V roce 1913 se ministr zahraničních věcí USA W. J. Bryan zasloužil o uzavření několika dvoustranných mírových smluv týkajících se námořního a vojenského odzbrojení, které dále umožňovaly předložení sporu ke Stálé mezinárodní komisi (*Permanent International Commission*). Bryanovy úmluvy uzavřené mezi USA a Čínskou republikou, Francií a Švédskem obsahovaly mj. ustanovení umožňující komisi vydání předběžného opatření, které mělo později velký vliv při tvorbě Statutu PCIJ.⁵¹

---

⁴⁸ Convention for the Establishment of a Central American Court of Justice, (1908) 2 Am. J. Intl. L. Sup 231, dostupné na http://www.worldcourts.com/cacj/eng/documents/1907.12.20_convention.htm.

⁴⁹ Honduras v roce 1908 podala žalobu proti Guatemale a El Salvadoru z důvodů údajného podněcování rušení práv v Hondurasu, které bylo hrozbou pro mezinárodní mír. Soud v řízení vydal dvě předběžná opatření, která oběma žalovaným státům nařizovala zastavit veškeré ozbrojené akce. Ačkoli státy neuposlechly těchto nařízení, soud nepřipisoval státům vinu za tato jednání.

⁵⁰ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 17-19.

⁵¹ ZIMMERMANN, A., TOMUSCHAT, CH., OELLERS-FRAHM, K. *The Statute of International Court of Justice: a commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 925.

3.1 Mezinárodní soudní dvůr

Úprava článku 41 Statutu MSD spolu se tvořící se soudní praxí MSD v oblasti vydávání předběžného opatření představuje inspiraci pro rozhodování o nařízení předběžného opatření i před jinými mezinárodními soudy či tribunály, a proto je třeba věnovat této problematice velkou pozornost.

3.1.1 Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti

S koncem 1. světové války sílila snaha o vytvoření stálého mezinárodního soudu. V červnu 1919 byla podepsána Versailleská mírová smlouva, na základě které došlo k založení Společnosti národů („*League of Nations*“) a kde bylo zároveň dohodnuto vytvoření samostatného nezávislého soudu, který bude řešit spory mezinárodního charakteru. V roce 1920 byl přijat Statut PCIJ, který fakticky fungoval od roku 1922 do roku 1939, rozpuštěn byl však až v roce 1946.⁵² Poradní výbor⁵³ připravující podklady pro ustavení nového mezinárodního soudu se mj. zabýval otázkou, zda jurisdikce soudu je pro strany závazná. Převážil nakonec názor vyplývající z tradičního pravidla rozhodčího řízení, které říká, že soud rozhoduje pouze ty případy, které mu byly předloženy stranami sporu a s jejich souhlasem. Institut předběžného opatření se ve Statutu objevil v článku 41, který byl především ovlivněn ustanovením Středoamerického soudního dvora a úmluvami ministra Bryana.⁵⁴ V letech 1926 a 1929 proběhly konference týkající se Stálého dvora, na kterých byly přijaty změny Statutu. Tyto novely se však nedotkly článku 41 především proto, že by případná změna následně ovlivnila i řadu mezinárodních úmluv, které do svého textu převzaly znění tohoto ustanovení a zároveň odkazovaly na PCIJ, který by řešil vzniklé spory vyplývající z dané úmluvy.⁵⁵

⁵² Srov. *League of Nations. A.S.I.L.S. International Law Journal*, Vol. 2 (1978), str. 72-88.

⁵³ Poradní výbor („*Advisory Committee of Jurists*“) byl jmenován Radou Společnosti národů v souladu s článkem 14 Paktu Společnosti národů, který pověřoval Radu přípravou návrhu stálého mezinárodního soudu. Srov. ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 22-25.

⁵⁴ První návrhy Statutu neobsahovaly ustanovení týkající se předběžného opatření, až v závěru prací byl zapracován návrh brazilského právníka Raula Fernandese, který navrhoval začlenění předběžného opatření do připravovaného Statutu. Nepodařilo se mu však již prosadit koncepci uplatnění účinné sankce v případě porušení nařízeného předběžného opatření. Navíc přes veškeré snahy anglická verze nebyla zcela shodná s francouzskou, neboť anglická verze méně důrazně vyjadřovala princip závaznosti. Srov. ZIMMERMANN, A., TOMUSCHAT, CH., OELLERS-FRAHM, K. *The Statute of International Court of Justice: a commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 926.

⁵⁵ Ibid.

3.1.2 Statut Mezinárodního soudního dvora

Na konci druhé světové války se čtyři tehdejší velmoci – Čínská republika, USA, Spojené království a Ruská sovětská federativní socialistická republika – dohodly na vytvoření nové mezinárodní organizace zajišťující obnovení a udržení mezinárodního míru, jejíž součástí měl být i mezinárodní soud (na rozdíl od PCIJ, který byl na Společnosti národů nezávislý).⁵⁶ Na základě přijetí Charty OSN v červnu 1945 byla na konferenci v San Franciscu založena Organizace spojených národů. V souladu s Chartou byl vytvořen i Mezinárodní soudní dvůr (*International Court of Justice*) jako nástupce PCIJ, jehož hlavním právním dokumentem je Statut MSD, který je zároveň součástí Charty OSN.

Komise připravující Statut MSD převzala původní znění článku 41 týkající se vydání předběžného opatření ze Statutu PCIJ, který zní: „1. Má-li Dvůr za to, že okolnosti toho vyžadují, je oprávněn určit zatímní opatření, jež je třeba učinit k zachování práv každé strany. 2. Než bude přijato konečné rozhodnutí, dá se o určených opatřeních ihned zpráva stranám a Radě bezpečnosti.“ Nevěnovala však dostatečnou pozornost nesouladu anglické a francouzské verzi, který zakládal pochybnost o závaznosti předběžného opatření.⁵⁷ Tato disharmonie byla vyřešena až v roce 2001 vydáním rozsudku MSD v případě LaGrand (viz dále). Ačkoli výše uvedený článek 41 zmocňuje MSD k vydávání předběžných opatření, podrobnosti jsou již ponechány na samotném MSD, který tuto otázku upravuje v Pravidlech MSD a nezanedbatelně také ve svých rozsudcích.

3.1.3 Pravidla Mezinárodního soudního dvora

Článek 30 Statutu MSD ukládá soudu povinnost ustanovit pravidla soudního řízení. V roce 1922 přijal PCIJ první pravidla, která byla v letech 1926, 1927, 1931

---

⁵⁶ Základní principy a politické cíle navržené aliance byly přijaty již v říjnu 1944 na konferenci v Dumbarton Oaks, kde byl mj. zdůrazněn princip říkající, že každý člen nově vzniklé organizace je ipso facto stranou mezinárodního soudu v souladu s jeho Statutem. RB OSN byla dána pravomoc realizovat rozhodnutí soudu, jestliže strany sporu neplnily své závazky pro ně z rozsudku vyplývající. Srov. CONFORTI, B. *Law and Practice of the United Nations*. 3. vyd. Leiden: Brill Academic Publishers, 2005, str. 2.

⁵⁷ Francouzská verze článku 41 odst. 1 zní: „*La Cour a le pouvoir d'indiquer, si elle estime que les circonstances l'exigent, quelles mesures conservatoires du droit de chacun doivent être prises à titre provisoire.*“ Naproti tomu anglická verze říká: „*The Court shall have the power to indicate, if it considers that circumstances so require, any provisional measures which ought to be taken to preserve the respective rights of either party.*“ Obě verze dostupné na <http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=2&p3=0>. Z uvedeného vyplývá, že anglická verze má spíše doporučující charakter a státy se mohou, avšak nemusí předběžným opatřením řídit. Francouzská verze oproti tomu stanovuje slovesem „*devoir*“ (muset) povinnost stran řídit se daným opatřením.

a 1936 novelizována. Soudní zkušenost v oblasti vydávání předběžného opatření byla velmi omezená, a proto i pravidla soudu se jich dotýkala jen okrajově. V roce 1946 MSD převážně přejal pravidla z roku 1936, která byla zčásti novelizována v roce 1972. Největší změny však proběhly až o šest let později v roce 1978. Tato novelizace, která se udržela v platnosti až do současnosti, již zapracovala zkušenosti soudu, a proto ustanovení pravidel týkající se vydávání předběžného opatření nebyla již tak abstraktní, jak tomu bylo v předchozí verzi.⁵⁸ Současná úprava je na rozdíl od předchozích verzí, které předběžnému opatření věnovaly pouze jeden článek, rozdělena do článků 73 až 78. Pravidla stanovují, že žádost o vydání předběžného opatření musí být v psané podobě a kterákoli ze stran může požádat o jeho vydání kdykoli během řízení. Strana by ve své žádosti měla především uvést důvody, kvůli kterým by opatření mělo být vydáno, a možné následky zamítnutí vydání. MSD je povinen rozhodnout o předběžném opatření přednostně před ostatními případy. Jestliže strana požádá o vydání předběžného opatření v době, kdy soud nezasedá, je povinnost soudu svolat zasedání za účelem rozhodnutí dané žádosti. Soud může kdykoli přezkoumávat okolnosti, které vedly k jeho vydání, stejně jako je oprávněn vydat opatření, které se bude celé nebo pouze zčásti shodovat s návrhem strany. Zamítnutí soudu nebrání straně podat novou žádost o vydání předběžného opatření, jestliže jí jsou známy nové skutečnosti, které odůvodňují konkrétní žádost. Na žádost strany je soud dále oprávněn před vydáním konečného rozsudku zrušit či upravit jakékoli rozhodnutí vztahující se k předběžnému opatření, jestliže dle jeho názoru je toto zrušení či úprava v dané situaci oprávněná. Jakékoli rozhodnutí týkající se mj. vydání, zrušení či úpravy předběžného opatření je soud povinen neprodleně oznámit RB OSN v souladu s článkem 41 odst. 2 Statutu MSD. Za účelem realizace předběžného opatření je soud oprávněn požadovat od stran jakékoli informace.⁵⁹

Ústní projednání ve věci vydání předběžného opatření je dnes povinné, dává oběma stranám příležitost vyjádřit se k případu jako celku. Pouze výjimečně MSD rozhodne o vydání předběžného opatření na návrh jedné ze stran a pouze na základě tvrzení navrhovatele bez dalšího řízení. Tento postup je ospravedlnitelný pouze v případě nejvyššího stupně naléhavosti, kdy nelze ani s využitím moderních

---

⁵⁸ ZIMMERMANN, A., TOMUSCHAT, CH., OELLERS-FRAHM, K. *The Statute of International Court of Justice: a commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 927-929.

⁵⁹ čl. 73-78 Pravidel MSD.

komunikačních technologií čekat na vyjádření protistrany. Příkladem byl případ LaGrand, ve kterém trest smrti ospravedlňoval takový stupeň naléhavosti.⁶⁰

Povinnost soudu je zkoumat, zdali má v daném sporu k vydání předběžného opatření alespoň jurisdikci *prima facie*, která je založena na základě rychlého přezkoumání, aniž by byly vzaty v potaz veškeré možné argumenty k jurisdikci a přijatelnosti. Existuje dosud pouze jeden příklad, kterým je případ Anglo-íránské naftové společnosti, kdy soud nařídil předběžné opatření na základě jurisdikce *prima facie* a později při rozhodování samotného sporu došel k závěru, že nemá jurisdikci k projednání a rozhodnutí ve věci samé.⁶¹ V dalších dvou případech týkajících se nukleárních testů MSD sice nejprve vydal předběžná opatření, ale již nerozhodl ve věci samé, protože podle rozhodnutí soudu odpadl předmět sporu, a proto již soud nebyl povinen rozhodnout.⁶²

3.1.4 Případ LaGrand

Jak již vyplývá výše, otázka závaznosti předběžného opatření vydaného MSD byla desítky let velmi sporná. Spolu s tím vyvstávala i otázka, jaký je následek nedodržení soudem vydaného předběžného opatření, tj. zda je možné uplatnit článek 94 Charty OSN, který ukládá stranám sporu povinnost podrobit se rozhodnutí MSD a zároveň umožňuje straně sporu obrátit se na RB OSN, která je oprávněna vydat doporučení nebo opatření, aby byl rozsudek vykonán, jestliže druhá strana nesplní své závazky z rozsudku. Tato otázka byla definitivně vyřešena v případě *LaGrand*, ve kterém MSD stanovil závaznost předběžného opatření a zároveň přiznal straně nárok požadovat odškodnění za mezinárodní protiprávní jednání, jestliže druhá strana nesplní povinnosti pro ni vyplývající z předběžného opatření.⁶³

Existovala zde řada argumentů, které potvrzovaly či vyvracely závaznost předběžného opatření vydaného MSD. Německo se ve svém podání v případě *LaGrand* vyjadřovalo k závaznosti vydaného předběžného opatření a předně zdůrazňovalo, že předběžné opatření je natolik důležitým institutem v soudním řízení, že představuje obecnou zásadu právní a jako takovou je MSD povinen ji aplikovat v souladu s článkem

---

⁶⁰ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 71-74.

⁶¹ Anglo-Iranian Oil Co. case (jurisdiction), Judgment of July 22 nd, 1952: I. C. J. Reports 1952, str. 93.

⁶² Nuclear Tests (Australia v. France), Judgment, I. C. J. Reports 1974, p. 253.; Nuclear Tests (New Zealand v. France), Judgment, I. C. J. Reports 1974, str. 457.

⁶³ LaGrand (Germany v. United States of America), Judgment, I. C. J. Reports 2001, str. 466.

38 odst. 1 písm. c) Statutu. Kdyby byl přijat opačný závěr stanovující nezávaznost předběžného opatření, byl by porušen princip účinnosti v mezinárodním právu a mohlo by tak dojít k zmaření soudního řízení.⁶⁴ Ačkoli je možné ztotožnit se se závěry teorie, která předběžné opatření řadí pod obecné zásady právní, stále je možné zpochybnit jeho závaznost tím, že z článku 41 Statutu nevyplývá jeho závaznost, a proto nelze tento článek nad jeho rámec rozšiřovat. Staví se nám tak proti sobě dva různé prameny práva, na jedné straně mezinárodní úmluva v podobě Statutu MSD a na druhé obecná zásada právní. Otázkou v takovém případě zůstává, ke kterému prameni práva je třeba se přiklonit.⁶⁵

USA naopak zdůrazňovala, že článek 41 v anglické verzi závaznost nestanovuje a stejně ani soudní praxe MSD ji nenaznačuje, případná závaznost by proto znamenala velký zásah do suverenity státu.⁶⁶ Protistrana dále uvádí, že nařízení („*order*“), kterým jsou předběžná opatření vydávána, nelze podřadit pod pojem rozhodnutí („*decision*“), jak je uvedeno v článku 94 odst. 1 Charty OSN.⁶⁷ Dále je ve vydání předběžného opatření, které se přímo dotýká předmětu sporu (jako tomu bylo i v rozsudku LaGrand), možno vidět obavu z předjímání rozsudku ve věci samé. Proti tomuto názoru je však nutno uvést, že cílem předběžného opatření není zachovat nárok, o kterém se rozhoduje v hlavním řízení, neboť tento nárok bude existovat vždy. Snahou předběžného opatření je však zajistit předmět tohoto nároku.⁶⁸ V neposlední řadě je možné setkat se i s názorem říkajícím, že jednání v souladu s vydaným předběžným opatřením je spíše morální závazek státu, který je možné také označit za kvazi závazný.⁶⁹ Proti tomuto názoru se především staví mezinárodní právník H. Lauterpacht, který říká, že není možné předpokládat, že by Statut MSD obsahoval ustanovení týkající se pouze morálních závazků států, především když si uvědomíme, že MSD je povinen s vysokou mírou pečlivosti prověřit okolnosti, které by případně vedly k vydání

---

⁶⁴ Ibid odst. 93.

⁶⁵ KAMMERHOFER, J. *The binding Nature of Provisional Measures of the International Court of Justice: the "Settlement" of the Issue in the LaGrand Case*. Leiden Journal of International Law. 2003, č. 16, str. 72.

⁶⁶ LaGrand (Germany v. United States of America), Judgment, I. C. J. Rc.ports 2001, p. 466 (odst. 100).

⁶⁷ Ibid odst. 96.

⁶⁸ ZIMMERMANN, A., TOMUSCHAT, CH., OELLERS-FRAHM, K. *The Statute of International Court of Justice: a commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2006, str. 930-931.

⁶⁹ KAMMERHOFER, J. *The binding Nature of Provisional Measures of the International Court of Justice: the "Settlement" of the Issue in the LaGrand Case*. Leiden Journal of International Law. 2003, č. 16, str. 71.

předběžného opatření, jež by však po tomto podrobném přezkoumání soudem bylo pouze morálním apelem na účastníky sporu.⁷⁰

MSD se ve svém rozsudku zaměřil na výklad článku 41 Statutu v souladu s principem obyčejového mezinárodního práva, který je reflektován v článku 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969. Tento článek mj. stanoví, že *smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy*. Soud se primárně zabýval francouzskou verzí ustanovení, u které dovedl závazný charakter a zároveň poukázal na skutečnost, že toto ustanovení bylo v roce 1920 přijato ve francouzském jazyce a do anglického se až poté překládalo.⁷¹ Nicméně oba texty jsou v souladu s článkem 111 Charty OSN autentické, a proto MSD dále argumentoval článkem 33 odst. 4 výše uvedené Vídeňské úmluvy, který říká, že pokud dojde při porovnání původních textů k rozdílnostem ve významu, které nemohou být odstraněny použitím běžných interpretačních pravidel, přijme se ten význam, který se zřetelem k předmětu a účelu smlouvy tyto texty nejlépe sblíží. Dle názoru MSD je předmětem a účelem Statutu povinnost soudu rozhodovat spory v souladu s mezinárodním právem, tento úkol by však nebylo možné splnit bez základního atributu mírového urovnání mezinárodních sporů, kterým je pravomoc soudu vydávat závazná rozhodnutí.⁷² Soud dovedl, že přípravné práce na článku 41 ukazují, že francouzský jazyk byl upřednostňován před anglickým a některé výrazy v anglické verzi byly v průběhu příprav pozměněny, aby lépe odpovídaly francouzské terminologii.⁷³ Ačkoliv nebyla soudu dána Statutem pravomoc vykonat opatření vydané v souladu s článkem 41, nelze tímto argumentovat proti závaznému charakteru daných předběžných opatření. Jedním z dalších významných argumentů mluvícím pro závazný charakter předběžného opatření je skutečnost, že v průběhu druhé poloviny dvacátého století vznikla řada dalších mezinárodních úmluv zabývajících se mírovým řešením sporů,

---

⁷⁰ LAUTERPACHT, H. *The Development of International Law by the International Court*. New York: Cambridge University Press, 1982, str. 254.

⁷¹ Tento názor je však stále velmi diskutabilní, neboť ačkoli původním jazykem Statutu Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti byla francouzština, konference v San Franciscu již používala angličtinu jako pracovní jazyk, a proto i angličtina je vnímána jako původní jazyk Statutu přijatého na konferenci v San Franciscu. Srov. KAMMERHOFER, J. *The binding Nature of Provisional Measures of the International Court of Justice: the "Settlement" of the Issue in the LaGrand Case*. *Leiden Journal of International Law*. 2003, č. 16, str. 68-70.

⁷² *LaGrand (Germany v. United States of America)*, Judgment, I. C. J. Reports 2001, str. 466 (odst. 100).

⁷³ Např. sloveso „*suggest*“ bylo nahrazeno slovesem „*indicate*“, které se více přibližovalo francouzskému „*indiquer*“ a které mělo být zároveň silnější než původní výraz. Srov. *Ibid* odst. 105.

kteře opravňují soudy či tribunály k vydání předběžného opatření, kterým jsou strany sporu povinny se řídit. Tato ustanovení byla přijata bez diplomatických obtíží, MSD v této souvislosti především zdůrazňuje článek 290 Úmluvy OSN o mořském právu z roku 1982, jehož nedodržení je mezinárodním protiprávním činem v rámci koncepce odpovědnosti států.⁷⁴

Výše zmíněný názor MSD dále potvrdil např. v rozsudku týkajícím se určení pozemní a mořské hranice mezi státy Kamerun a Nigérie, kde Kamerun namítal porušení mezinárodních závazků tím, že se Nigérie odmítla podrobit nařízenému předběžnému opatření. Soud zopakoval závaznost článku 41 Statutu a uvalil důkazní břemeno na Kamerun, aby prokázal porušení předběžného opatření Nigérií. Zároveň zdůraznil, že pokud Kamerun nebude schopen prokázat porušení závazků ze strany Nigérie, jeho návrh bude v této věci zamítnut.⁷⁵

3.2 Mezinárodní tribunál pro mořské právo

Mírové řešení sporů týkajících se interpretace a aplikace Úmluvy OSN o mořském právu (*United Nations Convention on the Law of the Sea – UNCLOS*) přijaté v roce 1982 na Jamajce je v uvedené Úmluvě upraveno především v části XI oddílu 5. Urovnání sporů a posudky (články 186 až 191) a dále v části XV Urovnání sporů (v člancích 279 až 299) spolu s Přílohami V Smírčí řízení, VI Statut mezinárodního tribunálu pro mořské právo, VII Arbitráž a VIII Zvláštní arbitráž. Jedním z přínosů této Úmluvy je mj. skutečnost, že nejen státy, ale i nestátní subjekty mohou být stranou sporu. S UNCLOS byl zároveň vytvořen Mezinárodní tribunál pro mořské právo (*the International Tribunal for the Law of the Sea - ITLOS*) jako hlavní „strážce mořského práva“, který má především zajistit mírové řešení sporů. UNCLOS proto obsahuje nejen hmotné právo, ale i procesní.

Hlavní procesní zásadou je svoboda volby řízení mezi různými způsoby urovnání sporů a před rozdílnými tribunály. Tento princip je upraven v článku 287 UNCLOS, který říká, „že stát si může při podpisu, ratifikaci nebo přistoupení k této Úmluvě nebo i kdykoli poté písemným prohlášením zvolit jeden nebo více z následujících způsobů urovnání sporů, které se týkají výkladu nebo použití této

---

⁷⁴ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 39-40.

⁷⁵ Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening), Judgment, I. C. J. Reports 2002, str. 303 (odst. 321).

Úmluvy.“ Těmito způsoby jsou Mezinárodní tribunál pro mořské právo, MSD, arbitrážní tribunál ustavený v souladu s Přílohou VII a zvláštní arbitrážní tribunál ustavený v souladu s Přílohou VIII pro jednu nebo více kategorií sporů tam zmíněných.⁷⁶ Nedosáhly-li strany sporu smírného řešení jiným způsobem, jsou povinny jej předložit k jednomu z výše zmíněných tribunálů. Jestliže obě strany přijaly pro urovnání sporu stejné řízení, má být spor, pokud se však strany nedohodly jinak, předložen k urovnání zvolenému tribunálu.⁷⁷ Jestliže však strany nepřijaly stejné řízení, spor může být předložen pouze k arbitráži v souladu s Přílohou VII.⁷⁸ Za situace, že strana nezvolila žádné řízení v souladu s článkem 287 odst. 1 UNCLOS, má se za to, že přijala arbitráž podle Přílohy VII. Uvedené prohlášení se však nedotýká a není dotčeno povinností účastnického státu uznat jurisdikci Komory pro spory týkající se mořského dna ITLOS („*the Seabed Disputes Chamber of ITLOS*“), která má výlučnou jurisdikci podle části XI (články 133 až 191 UNCLOS spolu s Přílohami III a IV) pro spory týkající se činnosti v oblasti mezinárodního mořského dna spadající do jedné z kategorií uvedených v článku 187 UNCLOS.⁷⁹

Část XV UNCLOS týkající se urovnávání sporů byla inkorporována v souladu s článkem 288 odst. 2 do řady multilaterálních dohod souvisejících s účelem UNCLOS. Podle tohoto článku jsou tribunály a soudy oprávněny rozhodovat i spory týkající se výkladu a použití nejen Úmluvy, ale i dalších mezinárodních dohod souvisejících s cíli UNCLOS a které jsou mu předloženy v souladu s takovou dohodou. Článek 291 upřesňuje, kterým subjektům jsou přístupná řízení k urovnání sporů stanovená v Části XV UNCLOS. Odstavec první nejprve obecně přiznává tento přístup všem účastnickým státům. Naproti tomu odstavec druhý dále umožňuje přístup k uvedeným řízením i jiným subjektům než účastnickým státům, jestliže je to výslovně stanoveno UNCLOS. Článek 21 Přílohy VI dále stanoví, že Mezinárodní tribunál pro mořské právo je „*oprávněn rozhodovat spory a žaloby předložené v souladu s touto Úmluvou a zároveň veškeré záležitosti konkrétně stanovené v kterékoli jiné dohodě, která zakládá příslušnost Tribunálu*“. Nadto článek 22 Přílohy VI poskytuje po vzájemné dohodě všech účastníků úmluvy, která je již v platnosti a týká se záležitosti upravené UNCLOS,

---

⁷⁶ čl. 287 odst. 1. UNCLOS.

⁷⁷ Ibid čl. 287 odst. 4.

⁷⁸ Ibid čl. 287 odst. 5.

⁷⁹ Ibid čl. 287 odst. 2.

možnost předložit spory o interpretaci a aplikaci takovéto smlouvy Mezinárodnímu tribunálu pro mořské právo.⁸⁰

3.2.1 Úprava předběžného opatření v UNCLOS

Problematika předběžného opatření je upravena především v článku 290 UNCLOS, jenž je všeobecně použitelný pro všechna předběžná opatření vydávaná tribunály či soudy v souladu se zněním UNCLOS. Na základě zkušenosti MSD byla zároveň snaha vyhnout se možnému dvojsmyslnému výkladu v otázce závaznosti předběžného opatření. Článek 290 odst. 1 až 4 UNCLOS je upevněním a prohlášením práva vytvořeného judikaturou MSD. Neboť však článek 41 Statutu MSD neobsahuje srovnatelná ustanovení s odstavci 2 až 6 článku 290 UNCLOS, je často uvedený článek 290 vnímán silněji.⁸¹

V roce 1975 vznikaly první neformální práce připravující znění UNCLOS, během kterých bylo rozhodnuto, že je nutné zajistit závaznost ustanovení o předběžném opatření pro strany sporu, aby nedocházelo ke stejným nejasnostem jako u předběžných opatření vydávaných MSD. Dále bylo dohodnuto, že předběžné opatření je vydáváno vždy na žádost strany, nikoli pouze na základě úvahy soudu, příslušným tribunálem či soudem a pouze poté, kdy byla stranám dána příležitost být vyslechnuty. Předběžné opatření by zároveň nemělo chránit pouze vzájemná práva stran, ale mělo by i snižovat nebezpečí možné škody vzniklé subjektu, který nemusí být stranou sporu. Později bylo upřesněno, že kterým mezinárodním soudům a tribunálům je možné spor předkládat a zda jsou zároveň oprávněni nařídít závazné předběžné opatření, a to i v případě, kdy není ještě příslušný tribunál ustanoven.

Hlavní jednání o článku 290 proběhla v letech 1976 a 1977, během kterých bylo dohodnuto jeho nynější znění. V průběhu diskuzí vznikla obava z přílišného vlivu Mezinárodního tribunálu pro mořské právo, který měl mít nadřazenou moc nad ostatními tribunály. Z důvodů snahy omezit jeho možné zásahy do činnosti ostatních tribunálů bylo rozhodnuto, že může vydat předběžné opatření pouze v případě vysoké naléhavosti situace a zároveň usoudí-li, že daný tribunál bude mít jurisdikci

---

⁸⁰ ROSENNE, S. *Arbitrations under Annex VII of the United Nations Convention on the Law of the Sea*, In: MENSAH, T. *Law of the Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007, str. 992 – 994.

⁸¹ VICUNA, F. O. *The International Tribunal for the Law of the Sea and Provisional Measures: Settled Issues and Pending Problems*. 22 Int'l J. Marine & Coastal L. 451 2007, str. 452 - 453.

prima facie.⁸² Nařízené předběžné opatření je v platnosti až do vydání konečného rozhodnutí, které jej může ukončit, pozměnit nebo nechat následně v platnosti po určitou dobu. Do vydání konečného rozhodnutí se mohou podmínky, za kterých bylo předběžné opatření vydáno, změnit. V takovém případě jej soud může změnit či zrušit, avšak opět pouze na žádost jedné ze stran poté, kdy měly obě strany příležitost být slyšeny před soudem. Podobná situace může nastat, i když je předběžné opatření nařízeno Mezinárodním tribunálem pro mořské právo a dosud nebyl ustanoven příslušný tribunál. Jestliže v takovém případě dojde ke změně okolností, které opravňují zrušení či upravení již nařízeného předběžného opatření, Mezinárodní tribunál pro mořské právo shodně s předchozím principem změní či zruší již nařízené předběžné opatření. Příslušný tribunál je však následně oprávněn o daném předběžném opatření znovu rozhodnout dle svého uvážení.⁸³

Klíčovou změnu ve srovnání s článkem 41 Statutu představuje odstavec 6 článku 290 UNCLOS, který výslovně stanovuje povinnost stran sporu neprodleně provést jakákoli nařízená předběžná opatření. Tento princip byl závazně stanoven v judikatuře MSD až rozsudkem *LaGrand*. Za účelem posílení závaznosti daného ustanovení judikatura Mezinárodního tribunálu pro mořské právo stanovila, že se nařízené předběžné opatření nezasílá pouze stranám sporu, ale také dalším státům Úmluvy, jestliže při rozhodování tribunál dojde k závěru, že tím zvýší tlak na daný stát, který by měl nařízené předběžné opatření dodržovat.⁸⁴

Z důvodů skutečnosti, že článek 290 UNCLOS musel obsáhnout především rozmanitost soudů a tribunálů, které mají v souladu s UNCLOS obligatorní jurisdikci, nabízí tento článek dva odlišné způsoby soudního řízení ve věci vydávání předběžných opatření. Prvním je soudní řízení vedené v souladu s článkem 290 odst. 1⁸⁵, které by bylo možné vnímat jako generální ustanovení a které je zároveň i z velké části

---

⁸² ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 51-54.

⁸³ čl. 290 odst. 5 UNCLOS.

⁸⁴ Srov. např. opatření *Southern Bluefin Tuna (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan)*, Provisional Measures, ITLOS, Reports 1999. V daném opatření Mezinárodní tribunál pro mořské právo stanovil, že jsou všechny tři výše uvedené státy povinny spolupracovat i s dalšími státy a rybářskými subjekty za účelem zajištění optimálního využití a ochrany přírodních zásob.

⁸⁵ Článek 290 odst. 1 zní: „Jestliže byl spor řádně předložen soudu nebo tribunálu, který usoudil, že mu spor *prima facie* přísluší podle této Části nebo podle Části XI, oddíl 5, soud nebo tribunál může nařídit jakákoli předběžná opatření, která za daných okolností považuje za vhodná, aby zachoval příslušná práva stran sporu anebo aby zabránil vážnému poškození mořského prostředí, než bude vyneseno konečné rozhodnutí.“

převzatou obecnou praxí MSD. Druhým je soudní řízení vedené v souladu s článkem 290 odst. 5 UNCLOS.⁸⁶

Odstavec 1 článku 290 UNCLOS upravuje nový účel, pro který je možné předběžné opatření nařídit. Předběžné opatření nemá pouze chránit zachování příslušných práv stran sporu, ale má i zabránit vážnému poškození mořského prostředí. Aplikace článku 290 odst. 1 UNCLOS je povinná pro všechny soudy a tribunály příslušné podle článku 287 odst. 1. UNCLOS. Tyto soudy a tribunály, ať jsou stálé či vytvořené ad hoc, by nejprve při rozhodování o nařízení předběžného opatření aplikovaly svá vnitřní pravidla, která by zároveň konfrontovaly s díkčí Úmluvy. Předběžné opatření je vydáváno vždy na žádost jedné ze stran sporu a až poté, kdy byla oběma stranám dána možnost, aby byly slyšeny příslušným soudem či tribunálem.⁸⁷

Je třeba dále věnovat pozornost odstavci 5 článku 290 UNCLOS, který poskytuje stálému mezinárodnímu tribunálu obligatorní zbytkovou jurisdikci nařídit závazné předběžné opatření v případě, že samotný spor byl předložen jinému ad hoc tribunálu, který však v době žádosti o nařízení předběžného opatření nebyl ještě řádně ustaven. Skutečnost, že takový soud či tribunál nařídí předběžné opatření v souladu s článkem 290 odst. 5, ještě nedává jistotu, že arbitrážní tribunál, kterému má být spor předložen, bude příslušným tribunálem v dané věci. Pouze konkrétní soud či tribunál, kterému má být spor předložen, je oprávněn v souladu s článkem 288 odst. 4 UNCLOS rozhodnout, zda je či není příslušným soudem nebo tribunálem. Na základě uvedeného vyplývá, že tribunál nařizující předběžné opatření v souladu s článkem 290 odst. 5 UNCLOS pouze konstatuje domněnku příslušnosti daného soudu, naopak pouze arbitrážní tribunál, kterému má být spor předložen, o této otázce rozhoduje s konečnou platností.⁸⁸

---

⁸⁶ Článek 290 odst. 5 zní: „Do ustavení arbitrážního tribunálu, kterému má být podle tohoto oddílu předložen spor, může jakýkoli soud nebo tribunál, na němž se strany dohodly; nebylo-li takové dohody dosaženo do dvou týdnů od data žádosti o předběžné opatření, Mezinárodní tribunál pro mořské právo; nebo, pokud jde o činnost v Oblasti, Komora pro spory týkající se mořského dna, v souladu s tímto článkem nařídit, pozměnit nebo odvolat předběžné opatření, jestliže usoudí, že tribunál, kterému má být spor předložen bude prima facie příslušný pro tento spor, a že to vyžaduje naléhavost situace. Tribunál, kterému spor přísluší, může pozměnit, odvolat nebo potvrdit tato předběžná opatření, jakmile bude ustaven; přitom jedná v souladu s odst. 1 až 4.“

⁸⁷ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 46 - 47.

⁸⁸ KLEIN, N. *Dispute settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge University Press, 2005, str. 61 – 62.

Vztahem mezi odstavci 1 a 5 článku 290 UNCLOS se Mezinárodní tribunál pro mořské právo zabýval především v případě týkajícím se výroby nukleárního paliva označovaného zkratkou MOX,⁸⁹ kde stanovil, že při nařízení předběžného opatření je tribunál povinen, je-li to možné, aplikovat vzájemně oba odstavce. Zdůrazňuje především obecné použití odstavce 1, který vytyčuje základní podmínky, které musí být splněny kumulativně a za nichž je možné předběžné opatření nařídit. Ačkoli tyto podmínky je třeba naplnit i v případě předběžných opatření nařízených v souladu s odstavcem 5, nejsou samy o sobě dostatečné. Jedná se o dva rozdílné případy, které se od sebe liší ve dvou podstatných aspektech.⁹⁰

Prvním rozdílem je skutečnost, zda tribunál, který vydává předběžné opatření, zahrnuje do svého rozhodnutí i hmotněprávní aspekty případu. Vydává-li totiž tribunál předběžné opatření v souladu s odstavcem 1, je oprávněn do svého rozhodování zahrnout i otázky týkající se příslušnosti, přijatelnosti a meritů sporu. Naproti tomu tribunál vydávající předběžné opatření podle odstavce 5 nemůže výše uvedené otázky přezkoumávat, pouze je povinen rozhodnout, zda příslušný tribunál by po jeho ustavení mohl mít jurisdikci *prima facie*. Druhým podstatným rozdílem je doba, na kterou je předběžné opatření vydáváno. V případě odstavce 1 je tribunál oprávněn vydat předběžné opatření, které bude strany zavazovat až do vydání konečného rozhodnutí. Odstavec 5 však umožňuje vydání předběžného opatření, které zůstává v platnosti do ustanovení příslušného tribunálu, které je oprávněno o opatření rozhodnout.⁹¹

Soudce Wolfrum dále upozornil, že je možné nařízená předběžná opatření dělit také do dvou skupin v souvislosti s otázkou naléhavosti situace, která odůvodňuje vydání opatření podle článku 290 UNCLOS. Jak jsem již zmiňovala výše, je soud oprávněn nařídit předběžné opatření v souladu s odstavcem 1, jestliže usoudí, že je za daných okolností vhodné k zachování příslušných práv stran sporu anebo aby zabránil vážnému poškození mořského prostředí. Takto nařízené předběžné opatření je proto vydáno na základě možnosti, že v budoucnu nastane relevantní událost a s ní spojené následky, které by poškodily Úmluvou chráněné zájmy. Soud se zde rozhoduje podle své úvahy o možném budoucím vývoji po náležitém zhodnocení, zda tato obava je důvodná a dostatečná. Naproti tomu, vydává-li tribunál předběžné opatření

---

⁸⁹ The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, ITLOS, Reports 2001, odst. 62 – 66.

⁹⁰ BROWN, CH. *Provisional Measures before the ITLOS: The MOX Plant Case*, 17 Int'l J. Marine & Coastal L. 267 2002, str. 275 – 276.

⁹¹ Judge Mensah, Separate opinion, The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, ITLOS, Reports 2001, str. 2 – 3.

podle odstavce 5, musí tato naléhavá situace již nastat. Jinými slovy nerozhoduje se o pravděpodobnosti, s jakou může situace opravňující vydání předběžného opatření vzniknout, neboť ta již s určitostí nastala. Snaží se tak pouze zabránit nebezpečným následkům s ní spojenými, a to v podobě poškození práv stran nebo mořského prostředí.⁹²

3.2.2 Pravidla Mezinárodního tribunálu pro mořské právo

Ačkoli již Přípravná komise, která navrhovala znění UNCLOS, předložila první návrhy pravidel Mezinárodního tribunálu pro mořské právo, nebylo jejím záměrem osobovat si pravomoci, které náležejí tribunálu v souladu s článkem 16 Přílohy VI UNCLOS. Na základě tohoto článku se Tribunál ihned po svém ustavení v říjnu 1996 začal zabývat přípravou svých prvních pravidel, která byla přijata o rok později 28. října 1997 a novelizována v letech 2001 a 2009. V současné době se jedná o jedny z nejlépe propracovaných a pokrokových pravidel mezinárodních tribunálů zabývajících se mj. i řízením projednávajícím žádost o vydání předběžného opatření.⁹³

Problematika předběžného opatření je v uvedených Pravidlech upravena v části III (Řízení), oddíl C (Vedlejší řízení), pododdíl 1 (Předběžná opatření), články 89 až 95. V těchto sedmi výše uvedených ustanoveních je předně upraveno právo stran žádat o vydání předběžného opatření kdykoli během řízení probíhajícího před Tribunálem. Tato žádost má být v písemné podobě a mělo by v ní být především specifikováno navrhované opatření, důvody, které vysvětlují jeho vydání a možné následky, které by nastaly, kdyby opatření Tribunálem vydáno nebylo. Jestliže Tribunál rozhoduje o předběžném opatření, které by mělo být vydáno v souladu s článkem 290 odst. 5 UNCLOS, jsou strany povinny předložit veškeré dokumenty, které ustanovují příslušný tribunál, aby mohl Tribunál rozhodnout o jurisdikci *prima facie*. Tribunál je však oprávněn dle své úvahy vydat i odlišné předběžné opatření od toho, které bylo stranou žádáno.⁹⁴

Článek 90 Pravidel odkazuje na článek 112 odst. 1 Pravidel, který říká, že Tribunál má povinnost přednostně rozhodnout o žádosti o propuštění lodí či posádky před ostatními řízeními vedenými před Tribunálem. Tento článek dále stanovuje,

---

⁹² Judge Wolfrum, Separate opinion, The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, ITLOS, Reports 2001, str. 2.

⁹³ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 74-75.

⁹⁴ čl. 89 – 95 Pravidel ITLOS.

že jestliže je Tribunál povinen rozhodnout o takové žádosti a zároveň o žádosti o vydání předběžného opatření, je povinen zajistit, aby obě tyto žádosti byly projednány bez zbytečných průtahů. Z výše uvedeného vyplývá, že první žádost uvedená v článku 112 odst. 1 Pravidel může být v určitých aspektech spatřována jako obdoba žádosti o vydání předběžného opatření.

Článek 95 Pravidel představuje podstatnou změnu oproti pravidlům navrhovaným Přípravnou komisí, neboť stanovuje povinnost stran bezodkladně informovat Tribunál o dodržování nařízeného předběžného opatření. Zvláště je strana povinna předložit úvodní zprávu obsahující kroky, které je připravena učinit za účelem naplnění Tribunálem nařízeného opatření. Naproti tomu Přípravná komise navrhovala jednodušší postup, kdy by strany předkládaly takovou zprávu pouze v případě, jestliže by si ji Tribunál vyžádal.⁹⁵ Odstavec 2 tohoto článku dále stanovuje právo Tribunálu požadovat od stran doplňující informace o jakékoli záležitosti týkající se nařízeného předběžného opatření. Tento odstavec je dále konkretizován v předběžném opatření Sajga⁹⁶, ve kterém je uvedeno, že o výše uvedenou doplňující informaci je oprávněn požádat Předseda Tribunálu. Tento postup byl dále potvrzen i v předběžném opatření, které se týkalo ochrany tuňáků modroploutvých jižních.⁹⁷

Na základě uvedených opatření vznikla ustálená praxe Tribunálu v případě dožádání stran o provedení vydaného nařízení. Na tomto místě je však třeba si položit otázku, zda článek 290 UNCLOS zamýšlel svěřit Tribunálu takto širokou pravomoc, pokud jde o požadování informací od stran ve věci vydaných předběžných opatření. Jestliže uvažujeme o souladu článku 290 UNCLOS s článkem 95 odst. 2 Pravidel, je třeba se primárně zaměřit na důvod této pravomoci, která je Tribunálu, respektive jeho předsedovi Pravidly ITLOS svěřena, především, když si uvědomíme, že článek 290 odst. 3 UNCLOS jasně říká, že předběžná opatření mohou být nařízena, pozměněna nebo odvolána pouze na žádost strany sporu a poté, co se stranám dostalo možnosti být slyšeny.⁹⁸

---

⁹⁵ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 79.

⁹⁶ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1998, odst. 49 – 50.

⁹⁷ Southern Bluefin Tuna Cases (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1999, odst. 88 – 89.

⁹⁸ Srov. Rosenne, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 80.

4. VYMEZENÍ TEORETICKÝCH POJMŮ

Zjišťuje-li mezinárodní soud či tribunál, zda je oprávněn předběžné opatření vydat, je především povinen se důkladněji zaměřit na dva základní aspekty, které tuto skutečnost odůvodňují. Prvním z nich je otázka příslušnosti soudu k vydání předběžného opatření a tím druhým relevantní okolnosti, které musí nastat, aby bylo možné návrhu vyhovět. Tato kapitola podrobněji pojednává právě o těchto dvou výše uvedených aspektech.

4.1 Jurisdikce *prima facie*

V současné době je jurisdikce *prima facie* základním atributem předběžného opatření nařizovaného mezinárodními soudy a tribunály, avšak předběžné opatření nebylo s touto jurisdikcí spojováno od počátku. Mezinárodní právo procesní jí poznalo až díky soudním rozhodnutím MSD, prostřednictvím kterých byla později začleňována zprvu do judikatury, a poté výslovně do úmluv mezinárodních soudů a tribunálů.

4.1.2 Vymezení příslušnosti soudu v základních dokumentech MSD

Statut ani Pravidla PCIJ neupravovaly otázku příslušnosti soudu v případě nařizování předběžného opatření. Nikterak odlišně tomu nebylo ani ve Statutu MSD, který prvotně vycházel z jurisdikce, v souladu s kterou mohl být spor předložen MSD. Otázka příslušnosti soudu nebývá problematická v případě, že je spor MSD předložen na základě výslovné dohody států, ať jsou stranami Statutu, nebo přijaly jurisdikci soudu v souladu s článkem 35 odst. 2 Statutu. Složitější situace však nastává, jestliže je příslušnost soudu založena jednostranným opčním prohlášením podle článku 36 odst. 2 Statutu. Článek 38 Pravidel MSD ukládá žalobci povinnost označit žalovaný stát, předmět sporu, ale zároveň právní důvod, na základě kterého se navrhovatel domnívá, že MSD je k projednání příslušný. Protistrana je následně povinna se ke sporu vyjádřit mj. i v souvislosti s otázkou příslušnosti MSD. Stát může uvést, že nesouhlasí s příslušností MSD, jak je specifikována v žalobě, ale nechce ji napadat v řízení o vydání předběžného opatření, ale až v řízení o věci samé.⁹⁹ V takových případech

---

⁹⁹ Srov např. Arbitral Award of 31 July 1999 (Guinea-Bissau v. Senegal), Provisional Measures, I.C.J. Rep. 1990, odst. 71.

může soud bez obtíží prohlásit jurisdikci *prima facie* a projednat žádost o vydání předběžného opatření.

Novelizovaný článek 38 Pravidel MSD z roku 1978 obsahuje navíc odstavec pátý, který ukládá soudu povinnost zaslat žalovanému státu žalobu, aby se primárně vyjádřil, zda souhlasí s příslušností soudu pro účely daného případu. Soud není oprávněn zapsat spor do seznamu případů řešených MSD stejně jako podnikat jakékoli kroky v soudním řízení, dokud neobdrží uvedené vyjádření, čímž umožňuje žalovanému státu přijmout jurisdikci i následně až po podání žaloby (MSD označuje jako jurisdikci *forum prorogatum*). První snahou uplatnit tento článek v souvislosti s žádostí o vydání předběžného opatření byla žaloba podaná Eritreou proti Etiopii, ve které Eritrea žalovala údajné opakované porušení diplomatické imunity zástupce Eritrey v Etiopii a dále násilné vniknutí Etiopie na ambasádu v Addis Abebě, která byla Etiopií obsazena a jejíž zaměstnanci byli zadrženi. MSD tuto žalobu zaslal vládě Etiopie, jež však nevyslovila souhlas s příslušností MSD v daném sporu, a proto soud nemohl učinit další kroky v soudním řízení.¹⁰⁰

Ačkoli Pravidla MSD dávají žalovanému státu právo v souladu s článkem 79 podat předběžnou námitku týkající se příslušnosti soudu nebo přípustnosti žaloby, jejímž cílem je pozastavení soudního řízení ve věci samé do doby, než soud o této námitce rozhodne. Uvedená námitka však nebrání druhé straně v podání žádosti o předběžné opatření. Před MSD vyvstala i otázka, zda je možné podat předběžnou námitku v řízení, během kterého se rozhoduje o nařízení předběžného opatření. MSD v této věci uvedl, že řízení o vydání předběžného opatření se řídí svými Pravidly, stejně jako předběžná námitka svými. Jestliže je soud povinen rozhodnout žádost o vydání předběžného opatření, je povinen tak učinit v souladu s příslušnými ustanoveními. Nelze však z tohoto tvrzení dovodit, že by takové rozhodnutí prejudikovalo otázku příslušnosti soudu ve věci samé, naopak právo žalovaného státu předložit důvody dokládající nepřislušnost soudu zůstává nedotčené.¹⁰¹ Nesouhlasný názor však argumentuje tím, že v případě, že touto předběžnou námitkou je napadena příslušnost soudu, je MSD povinen se s ní vypořádat. Nelze bez dalšího pokračovat v řízení o předběžné otázce v souladu s článkem 41 Statutu MSD, dokud není vyřešena

---

¹⁰⁰ Press Release 1999/04, ICJ, 16 February 1999. Podobně Liberie žalovala v souladu s článkem 38 odst. 5 Pravidel MSD Sierra Leone a žádala vydání předběžného opatření, ani v tomto případě však nebyl souhlas vládou Sierra Leone dán, a proto soud nemohl zahájit soudní řízení. Srov. Press Release 2003/26, ICJ, 5 August 2003.

¹⁰¹ Interhandel Case (Switzerland v. United States of America), Interim Measures of Protection, Order of October 24th 1957, ICJ Rep. 1957, str. 111.

příslušnost soudu, ať již soud nakonec dospěje k závěru, že je třeba předběžné opatření vydat, nebo naopak tuto žádost zamítnout.¹⁰²

Na základě výše uvedeného je MSD oprávněn nařídit předběžné opatření, jestliže je naplněn článek 36 spolu s článkem 41 Statutu MSD. Nejinak je tomu i v případě ostatních mezinárodních soudů či tribunálů, jestliže jsou oprávněny předběžné opatření nařídit, neboť jsou povinny zkoumat, zda jsou příslušné k řešení daného sporu, a zároveň, zda je nutné chránit individuální práva stran.

4.1.3 Příklad Anglo-iránské naftové společnosti

Nejdůležitějším případem MSD, který zakotvil princip jurisdikce *prima facie*, je případ Anglo-iránské naftové společnosti,¹⁰³ v němž byl soud nucen vypořádat se se dvěma spornými body. Prvně příslušnost soudu byla založena v souladu s článkem 36 odst. 2 Statutu a žalovaný stát ji byl také připraven napadnout. Druhou spornou otázkou řízení byla skutečnost, že žalovaný stát se neúčastnil řízení o předběžném opatření, ačkoli mu byla tato možnost poskytnuta v souladu s Pravidly MSD.

Otázkou v případě příslušnosti soudu není, zda soud má jurisdikci v daném sporu, a je tak i oprávněn nařídit předběžné opatření, ani zda jurisdikce soudu musí být ustanovena s konečnou platností před rozhodováním o předběžném opatření, skutečnou otázkou zůstává, kolik pozornosti je třeba věnovat samotnému nalézání dané jurisdikce, jestliže tato příslušnost soudu je ustanovena v momentě, kdy soud o předběžném opatření rozhoduje. Soud na tuto otázku odpovídá tím, že je oprávněn rozhodovat o předběžném opatření, jestliže to vyplývá z podání stran učiněných v dané věci a zároveň je možné z nich předpokládat existenci jurisdikce ve věci samé. Jestliže uvažujeme o příslušnosti soudu, je třeba vždy zahrnout příslušnost osobní i věcnou. Zároveň je však soud povinen posoudit, zda je požadované předběžné opatření

---

¹⁰² Separate Opinion of Judge Sir Hersch Lauterpacht, Interhandel Case (Switzerland v. United States of America), Interim Measures of Protection., Order of October 24th 1957, ICJ Rep. 1957, str. 117.

¹⁰³ Spor vznikl v souvislosti s krizí následující po politických změnách v Íránu, které vedly ke znárodnění uvedené společnosti a zabavení jejího majetku, znamenala ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti, což vedlo k zahájení zbrojení. V květnu 1951 Spojené království podalo žalobu k MSD zakládající řízení proti Íránu. Příslušnost soudu byla deklarována samostatnými prohlášeními Spojeného království a Íránu, ve kterých státy přijímaly jurisdikci soudu v souladu s článkem 36 odst. 2 a 5 statutu MSD. Hlavní spor byl spojený s prohlášením, které ukládalo vládě Íránu povinnost předložit spor týkající se dotčené společnosti rozhodčímu tribunálu. Spojené království žádalo o vydání předběžného opatření, které by znemožňovalo žalovanému státu zasahovat do činnosti společnosti až do vydání konečného rozhodnutí. Žalovaná strana zaslala soudu vyjádření, ve kterém sdělovala, že se domnívá, že MSD není ve věci příslušným soudem, nedostavila se však již k ústnímu jednání při projednávání žádosti o vydání předběžného opatření. Srov. NAKASIAN, S. *The Anglo-Iranian Oil Case, A Problem in International Law Judicial Process*, The Georgetown Law Journal, vol. 41, May 1953, str. 464-468.

v souladu s hlavní žalobou a nemění její povahu. Uzná-li soud, že není příslušný v daném sporu, není ani oprávněn vydat předběžné opatření.

MSD ve sporu mezi Spojeným královstvím a Íránem rozhodl o vydání předběžného opatření, které následně zaslal oběma stranám. Toto rozhodnutí odůvodnil údajným porušením mezinárodního práva, konkrétně nesplněním závazků, které pro žalovanou stranu vyplývaly z dohody z roku 1933 a dále odepřením spravedlnosti v souvislosti s odmítnutím žalované strany předložit spor rozhodčímu tribunálu v souladu s výše uvedenou smlouvou. Na základě výše uvedeného soud popřel, že by takový spor spadal zcela mimo mezinárodní jurisdikci. Vydání předběžného opatření však neprejudikuje otázku příslušnosti soudu ve věci samé, jak již bylo uvedeno výše.¹⁰⁴

Sporným bodem v argumentaci soudu zůstává vymezení jurisdikce způsobem, že je příslušným soudem, protože nelze tvrdit, že by spor spadal mimo rámec mezinárodní jurisdikce, obecně by totiž spor měl spadat do jurisdikce svěřené soudu. Soudci Winiarski a Badawi v záporném stanovisku k tomuto případu především uvedli, že řízení o vydání předběžného opatření je součástí řízení o meritu věci, a proto i toto řízení musí probíhat v souladu se Statutem MSD, především zde musí být dvě strany sporu. Ačkoli je soud povinen rozhodnout o předběžném opatření bez zbytečných odkladů, musí být schopen v rámci krátkého období zhodnotit, že je s dostatečně vysokou pravděpodobností soudem příslušným. Jestliže soud projednává návrh na nařízení předběžného opatření, musí do určité míry vzít v úvahu celý případ, jestli zde existuje možnost, že je příslušný nebo zda není zcela zjevné, že při projednávání samotného případu žaloba bude zamítnuta.¹⁰⁵ Soudci dále zdůraznili základní princip mezinárodního práva, který říká, že příslušnost soudu v daném sporu musí být vždy se souhlasem obou dotčených stran. Pravomoc daná soudu v článku 41 Statutu MSD není výjimkou, soud není oprávněn o návrhu rozhodnout, jestliže je zcela zjevné, že tento souhlas nebyl dán. Soudci se především neztotožnili s většinovým názorem, že není-li na první pohled zcela zjevný nedostatek jurisdikce soudu, tedy existuje-li zde určitá pravděpodobnost, i když velmi nízká, že by soud mohl být příslušný, je oprávněn o předběžném opatření rozhodnout. Soudci naproti tomu uvádějí, že existuje-li relevantní argument odůvodňující příslušnost soudu, je oprávněn opatření vydat.

---

¹⁰⁴ Anglo-Iranian Oil Co. Case (United Kingdom v. Iran), Interim Measures of Protection, Order of July 5th, 1951, I.C.J. Rep. 1951, str. 92-93.

¹⁰⁵ Dissenting opinion of Judges Winiarski and Badawi Pasha, Anglo-Iranian Oil Co. Case (United Kingdom v. Iran), Interim Measures of Protection, Order of July 5th, 1951, I.C.J. Rep. 1951, str. 96.

Existují-li však vážné pochyby o příslušnosti soudu, opatření nemůže být vydáno.¹⁰⁶ Na základě všech zjištěných skutečností nakonec došli k závěru, že soud nebyl oprávněn rozhodnout o předběžném opatření.

Soud nakonec v řízení o předběžné námitce rozhodl, že není ve věci příslušný. Ve svém rozhodnutí mj. uvedl, že pravomoc vydat předběžné opatření vychází ze speciální úpravy obsažené v článku 41 Statutu MSD, rozhoduje-li však v daný moment o příslušnosti k danému sporu, je povinen se řídit obecnými pravidly stanovenými v článku 36 Statutu MSD. Tato obecná pravidla, která jsou zcela odlišná od výše uvedeného článku 41, jsou založena na principu konsensu obou stran předložit spor k mezinárodnímu soudu.¹⁰⁷

V případě Interhandel je také příslušnost soudu založena na článku 36 odst. 2 Statutu MSD. Soud však v rozhodnutí o předběžném opatření opravil princip stanovený v případě Anglo-íránské naftové společnosti, když stanovil, že není oprávněn rozhodnout samotný návrh na vydání předběžného opatření, dokud není prokázána příslušnost soudu. MSD v daném případě rozhodl, že ačkoli je příslušný, nejsou naplněna kritéria stanovená článkem 41 Statutu MSD, a proto nelze předběžné opatření nařídit.¹⁰⁸ Soudce Lauterpacht ve svém separátním vótu jako první použil spojení jurisdikce *prima facie*, když upozornil na předběžnou námitku USA, která podle něho nemůže zakládat domněnku jurisdikce *prima facie* a z toho důvodu není soud ani oprávněn rozhodovat o vydání předběžného opatření.¹⁰⁹

V případě týkajícím se Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia MSD zdůraznil, že jestliže soud zkoumá příslušnost, je povinen zjistit, je-li naplněna příslušnost osobní i věcná. Soud se nejprve v daném sporu zabýval jurisdikcí osobní, u které dospěl k závěru, že jestliže jsou oba státy, Jugoslávie i Bosna a Hercegovina, stranou úmluvy, je zde naplněna jurisdikce *prima facie* v rovině osobní. Složitější otázkou v daném sporu však zůstává příslušnost věcná, kterou je třeba zkoumat v souladu s článkem IX Úmluvy, který říká, že „spory mezi smluvními stranami týkající se výkladu, provádění nebo plnění této Úmluvy včetně sporů týkajících se odpovědnosti státu za genocidium (...), předkládají se na žádost kterékoli sporné strany k projednání

---

¹⁰⁶ Ibid str. 97.

¹⁰⁷ Anglo-Iranian Oil Co. case (United Kingdom v. Iran), Judgment of July 22nd, 1952, I.C.J. Rep. 1952, str. 102-103.

¹⁰⁸ Interhandel Case (Switzerland v. United States of America), Interim Measures of Protection, Order of October 24th 1957, ICJ Rep. 1957, str. 110.

¹⁰⁹ Separate Opinion of Judge Sir Hersch Lauterpacht, Interhandel Case (Switzerland v. United States of America), Interim Measures of Protection,, Order of October 24th 1957, ICJ Rep. 1957, str. 117-118.

MSD.“ Soud v této souvislosti dospěl k závěru, že nemůže v rámci řízení o předběžném opatření učinit konečný závěr o odpovědnosti státu za údajné porušení Úmluvy. Takové zhodnocení je třeba ponechat na konečném rozhodnutí až po provedení všech důkazů na podporu či obhajobu svých tvrzení učiněných stranami sporu. MSD není oprávněn vydat předběžné opatření, neboť musí být *prima facie* naplněny obě složky příslušnosti soudu.¹¹⁰

4.1.4 Vliv MSD na rozhodovací praxi jiných mezinárodních soudů a tribunálů

UNCLOS ve svém článku 290 týkajícím se předběžného opatření vydávaného primárně ITLOS, ale i dalšími mezinárodními soudy či tribunály příslušnými v souladu s úmluvou zakotvuje principy vytvořené judikaturou MSD. V odstavci prvním výše uvedeného článku je již výslovně stanovena povinnost soudu nalézt jurisdikci *prima facie* v daném sporu předtím, než rozhodne o případném předběžném opatření. Tento princip je dále potvrzen např. v případě Sajga, v němž ITLOS navazuje na praxi MSD, když uvádí, že před nařízením předběžného opatření je soud povinen zkoumat, zda podaná žaloba co do svého základu poskytuje soudu jurisdikci *prima facie*.¹¹¹ V případě týkajícího se tuňáků modroploutvých jižních byla dále nastolena otázka, zda je možné rozhodnout spor, který je dle tvrzení Japonska sporem vědeckým nikoli právním, a není tak naplněno znění článku 288 odst. 1, který mj. říká, že ITLOS je příslušný pro jakýkoli spor, který se týká výkladu nebo použití UNCLOS, na základě kterého Austrálie a Nový Zéland dokládají příslušnost ITLOS. Tribunál v této otázce dospěl k závěru, že je možné předpokládat příslušnost soudu v daném sporu, neboť samotné neshody stran sporu představují otázku v právním slova smyslu.¹¹² ITLOS následně připomněl definici sporu vytvořenou dřívější judikaturou MSD, ve které stanovil, že spor je rozdílnost názorů stran o některé právní otázce, anebo konflikt právních pohledů nebo zájmů stran.¹¹³ Později k tomuto doplnil, že je vždy nutno prokázat, že tvrzení jedné strany je v protikladu k tvrzení druhé strany.¹¹⁴

---

¹¹⁰ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia (Serbia and Montenegro)), Provisional Measures, Order of 8 April 1993, I.C.J., Rep. 1993, odst. 44.

¹¹¹ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1998, odst. 29, 30.

¹¹² Southern Bluefin Tuna (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1999, odst. 41-43.

¹¹³ Mavrommatis Palestine Concessions, Judgment No. 2, 1924, P.C.I.J., Series A, No. 2, str. 11.

¹¹⁴ South West Africa, Preliminary Objections, Judgment, I.C.J. Rep. 1962, p. 328.

UNCLOS ukládá státům v souladu s jeho článkem 283 povinnost v případě vzniku sporu vyměňovat si neprodleně názory směřující k urovnání sporu jednáním nebo jiným pokojným prostředkem před tím, než je spor předložen k soudnímu řízení. Toto ustanovení bylo např. v případě tuňáků modroploutvých jižních či MOX napadeno žalovaným státem tvrdícím, že žalobce nesplnil svůj závazek řešit spor primárně jednáním, a proto příslušnost soudu není dána.¹¹⁵ ITLOS na tuto otázku v případě MOX uvedl, že stát není povinen pokračovat v jednání, jestliže dojde k závěru, že možnost dosažení smírného řešení touto cestou je vyčerpána.¹¹⁶ ITLOS rozhodl o vydání předběžného opatření v souladu s článkem 290 odst. 5 UNCLOS, avšak zároveň ve spojitosti s článkem 89 odst. 5 Pravidel ITLOS, který umožňuje tribunálu vydat předběžné opatření odlišné od toho, jež je žádáno.¹¹⁷

Stálý rozhodčí soud, jenž byl v případě MOX ustanoven v souladu s přílohou VII UNCLOS, pozastavil ve svém nařízení z 24. června 2003 řízení ve věci samé, aby mohl rozhodnout o vydání předběžného opatření žádaného Irskem. Nejprve však musel zodpovědět otázku, zda má jurisdikci *prima facie*. V této věci soud dospěl k závěru, že oba státy, Irsko i Spojené království, jsou stranou UNCLOS, rozhodčí tribunál byl řádně ustanoven a existoval zde spor týkající se interpretace a aplikace Úmluvy. Z toho důvodu soud rozhodl, že není důvod nepředpokládat, že by neměl jurisdikci *prima facie*. Soud dále potvrdil, že před řízením ve věci samé je povinen rozhodnout otázku příslušnosti s konečnou platností.¹¹⁸

S přijetím odstavce šest článku 290 UNCLOS se otevřela otázka, zda závaznost předběžných opatření může mít vliv na jurisdikci soudu *prima facie*. Stejný problém vyvstal před MSD s rozsudkem LaGrand, ve kterém soud dospěl k odpovědi, že nikoliv.¹¹⁹ Tento názor zachovává v souladu s MSD i ITLOS.¹²⁰ V souladu s tím vyvstává před ITLOS otázka, zda by měl soud žádat od žalobce záruku, ze které by bylo

---

¹¹⁵ KLEIN, N. *Dispute settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge University Press, 2005, str. 62 – 64.

¹¹⁶ The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, ITLOS, Reports 2001, odst. 60.

¹¹⁷ Ibid, odst. 83.

¹¹⁸ The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Order No 3 Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for further provisional measures, Permanent Court of Arbitration, 24 June 2003, odst. 14 – 15.

¹¹⁹ Srov. LaGrand (Germany v. United States of America), Judgment, I. C. J. Reports 2001, odst. 108.

¹²⁰ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 131.

možno uhradit náhradu škody žalovaného v případě, že ačkoli bylo nařízeno předběžné opatření, soud v řízení ve věci samé nakonec rozhodl ve prospěch žalovaného.¹²¹

Stejně jako mezinárodní tribunály, ať soudní či rozhodčí, rozhodující v souladu s UNCLOS i rozhodčí tribunály utvořené podle Úmluvy ICSID používají termín jurisdikce *prima facie*, jak byl vytvořen a zakotven judikaturou MSD. Avšak oproti MSD tato Úmluva ukládá generálnímu tajemníkovi povinnost zapsat žádost vyjma případů, kdy dojde na základě údajů uvedených v žalobě k závěru, že spor jednoznačně nespadá do jurisdikce ICSID.¹²² Z výše uvedeného vyplývá, že zde existuje předběžné zkoumání příslušnosti před tím, než je spor předložen příslušnému tribunálu. Ačkoli rozhodčí tribunál po předložení sporu není vázán rozhodnutím generálního tajemníka a je povinen rozhodnout o jeho příslušnosti dle vlastního uvážení, poskytuje závěr generálního tajemníka tribunálu užitečný podklad pro jeho pravomoc vydat předběžné opatření.¹²³

V případě Holiday Inns proti Maroku,¹²⁴ jenž se týkal podniku se zahraniční majetkovou účastí, jehož předmětem podnikání byla výstavba a provoz hotelů, tribunál rozhodl, že je příslušný vydat předběžné opatření v souladu s článkem 47 Úmluvy. Toto rozhodnutí však nezasahuje do práva stran sporu namítnout v řízení o věci samé příslušnost tribunálu. V již dříve uvedeném případě Pey Casado proti Chile¹²⁵ tribunál potvrdil, že skutečnost, že příslušnost soudu může být namítána, nezabavuje soud pravomoci vydat předběžné opatření. Předběžná opatření jsou do své podstaty zatímní rozhodnutí, je tedy možné, aby byla kdykoli tribunálem změněna či zrušena, neboť dané rozhodnutí nečiní překážku *res iudicata*. Opatření jsou platná pouze po dobu řízení, než bude rozhodnuto o věci samé. Jestliže tribunál rozhodne, že je nepřislušný v dané věci, předběžné opatření by mělo automaticky zaniknout.

4.2 Okolnosti nezbytné pro vydání předběžného opatření

Statut MSD stejně jako Úmluva ICSID používají pro popis okolností nezbytných pro vydání předběžného opatření vyjádření: „má-li soud či tribunál za to, že okolnosti

---

¹²¹ Judge Lucky, Separate Opinion, Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor Case (Malaysia v Singapore), Provisional Measures, ITLOS Rep. 2003, odst. 64.

¹²² čl. 36 odst. 3 Úmluvy ICSID.

¹²³ SCHREUER, CH., MALINTOPPI, L., REINISCH, A., SINCLAIR, A. *The ICSID Convention: A Commentary*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press, 2009, str. 772.

¹²⁴ Holiday Inns S.A. and others v. Morocco, Decision on Jurisdiction, 12 May 1974, ICSID Case No. ARB/72/1, Rep. 658.

¹²⁵ Víctor Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/98/2, 25 September 2001, odst. 14.

toho vyžadují“. Vedle toho UNCLOS v článku 290 odst. 1 používá pouze vyjádření „za daných okolností“, naopak odstavec 5 článku 290 uvádí: „vyžaduje-li to naléhavost situace“. Žádná mezinárodní úmluva však podrobněji nspecifikuje, jaké okolnosti musí nastat, aby byl soud či tribunál oprávněn opatření vydat, a proto tato otázka musela být blížeji specifikována až judikaturou jednotlivých mezinárodních soudů a tribunálů, jež vymezila dva základní znaky, které musí být kumulativně splněny, aby bylo možné předběžné opatření vydat. Prvním z nich je naléhavost situace (*urgency*) a druhým znakem je snaha o zabránění vzniku nenapravitelné újmy (*irreparable prejudice*), který reflektuje nejzákladnější podstatu předběžného opatření, jímž je zachování práv stran do vydání konečného rozhodnutí.¹²⁶

Použití pojmu konečné rozhodnutí, jak je uvedeno např. ve Statutu MSD, však není úplně přesné a může působit zavádějícím dojmem, neboť konečným rozsudkem může být i rozhodnutí soudu o předběžné námitce stanovující, že není příslušný rozhodnout daný spor nebo že daný spor je nepřipustný. Naopak rozhodnutí o meritu věci nemusí vždy být konečným rozsudkem. Takovým příkladem je žaloba o náhradu škody, která nebyla rozsudkem, který potvrzuje porušení práva, přiznána a soud o ní rozhodne v dalším řízení. V takovém případě otázka předběžného opatření bude vyřešena prvním rozsudkem ve věci samé, zatímco řízení o určení výše náhrady škody pokračuje.¹²⁷

4.2.1 Naléhavost situace

Význam zjišťování naléhavosti situace si uvědomili nejprve soudci MSD a následně tento koncept rozvíjely i další mezinárodní soudy a tribunály. Soudci vždy zkoumají okolnosti, za kterých bylo předběžné opatření navrženo, tj. zdali je ospravedlněno jeho vydání. Je zde snaha chránit práva, která by mohla být zmařena dříve, než bude vydán konečný rozsudek.

Naléhavost situace při vydávání předběžných opatření se projevuje ve dvou aspektech. Tím prvním je naléhavost ve vztahu k řízení, kdy je soud či tribunál povinen o návrhu rozhodnout v krátkém časovém období. Tento přístup je např. obsažen v článku 74 Pravidel MSD, který říká, že soud je povinen se sejít bez zbytečných odkladů za účelem projednání a rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření.

---

¹²⁶ BROWN, CH. *A Common Law of International Adjudication*. New York: : Oxford University Press Inc., 2007, str. 139.

¹²⁷ Srov. United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (USA v. Iran), Judgment, I.C.J. Rep. 1980, str. 3.

Článek 54 odst. 2 Pravidel dále stanovuje povinnost soudu při rozhodování o datech ústních jednání upřednostnit řízení ve věci předběžného opatření před jiným. Soudy či tribunály dle běžné praxe rozhodují otázku vydání předběžného opatření ve lhůtě čtyř až šesti týdnů. Druhý aspekt, který je hmotněprávní, v němž je uvedeno, že předběžné opatření je vydáno z důvodů naléhavých okolností. Příkladem může být rozhodnutí o nenařízení předběžného opatření v případě Interhandel, kde MSD dospěl k závěru, že okolnosti případu nenasvědčují jeho vydání.¹²⁸

V případě týkajícím se pákistánských válečných vězňů požádal Pákistán MSD o odložení řízení o vydání předběžného opatření, které sám navrhl, aby mohlo být primárně soudem rozhodnuto o stanovení doby, do kdy mohou strany zasílat písemná vyjádření. MSD k tomuto uvedl, že základem předběžného opatření je jeho naléhavost. Jestliže proto Pákistán požádal o odložení této věci, dokládá tím, že zde chybí jeden ze základních znaků předběžného opatření, a soud tedy není více povinen o dané věci rozhodnout.¹²⁹

V případě LaGrand zaslalo Německo s vysokou naléhavostí dne 2. března 1999 MSD žádost o vydání předběžného opatření v souladu s článkem 41 Statutu MSD a článkem 75 odst. 1 Pravidel MSD týkající se nevykonání trestu smrti USA, který byl uložen německému občanovi. Výkon rozsudku byl nařízen státem Arizona na 3. března 1999. MSD v dané věci shledal, že závažnost daných okolností ospravedlňuje soud k vydání předběžného opatření dle výše uvedeného článku 75, který dává soudu pravomoc vydat po zvážení okolností případu předběžné opatření bez předchozího jednání pouze na základě úvahy soudu. Vysokou naléhavostí v daném případě byla ochrana lidského života, která je vnímána jako nejdůležitější právo každé lidské bytosti, které je třeba právem chránit.¹³⁰

V případě rekultivace území Singapurem v oblasti Johorských úžin požádala Malajsie ITLOS v souladu s článkem 290 odst. 5 o vydání předběžného opatření týkajícího se dvou sousedních oblastí, jež jsou součástí mořských hranic mezi Singapurem a Malajsií. Singapur argumentoval faktem, že není třeba nařídit předběžné opatření z důvodu krátkého časového úseku, než bude ustanoven příslušný tribunál. ITLOS však tento argument neuznal a k tvrzení uvedl, že článek 290 UNCLOS

---

¹²⁸ Interhandel Case (Switzerland v. United States of America), Interim Measures of Protection, Order of October 24th 1957, ICJ Rep. 1957, str. 112.

¹²⁹ Trial of Pakistani Prisoners of War (Pakistan v. India), Interim Protection, Order of 13 July 1973, I.C.J. Rep. 1973, odst. 13, 14.

¹³⁰ LaGrand Case (Germany v. USA), Provisional Measures, Order of 3 March 1999, I.C.J. Rep. 1999, odst. 10-12, 21, 26.

neobsahuje žádné časové období, ve kterém může být předběžné opatření vydáno. Tribunál je povinen posoudit naléhavost situace spolu s předpokládaným datem, kdy bude příslušný tribunál schopen jednat o předběžném opatření a dle toho se rozhodnout, zda je důležité, aby byly zatímně upraveny poměry stran. K prokázání skutečnosti, že samotné časové hledisko bez dalšího posouzení okolností případu je irelevantní, tribunál dále uvedl, že jím nařízené předběžné opatření může zůstat v platnosti i po ustanovení tribunálu.¹³¹

ITLOS nejprve v uvedeném sporu dospěl k závěru, že po zhodnocení všech aspektů případu není nutné vydat předběžné opatření, neboť zde chybí prvek naléhavosti a zároveň Malajsie dostatečně neprokázala hrozící nenapravitelnou škodu, která by jí případně nevydáním opatření hrozila.¹³² V průběhu dalšího jednání však státy přijaly řadu závazků týkajících se povinnosti obou stran učinit takové kroky, aby nedocházelo ke zmaření činnosti nezávislé expertní skupiny, na které se strany dohodly. Státy totiž sdílí shodné mořské prostředí v oblasti Johorských úžin, a proto Singapurem připravený plán rekultivace půdy mohl uvedené mořské prostředí ovlivnit. ITLOS nakonec na základě těchto jednání vydal předběžná opatření, ve kterých potvrdil povinnost států spolupracovat na vytvoření skupiny nezávislých expertů, jež by zhodnotila dopad činnosti na životní prostředí, a dále povinnost států vzájemně se informovat o možných hrozících následcích.¹³³ Takto vydaná předběžná opatření však nepochybně přesahují pravomoc udělenou ITLOS článkem 290 odst. 5 UNCLOS, neboť ten se zabývá pouze okolnostmi, které již nastaly a které přímo vyvolávají nebezpečí vzniku nenapravitelné škody. Tribunál především není oprávněn vydat předběžné opatření, jestliže státy jsou ochotny sporné otázky řešit formou přímých jednání.

4.2.2 Ochrana před vznikem nenapravitelné újmy

Naléhavost situace je vždy nutno spojovat se závažností škody, která by případně hrozila, jestliže by nebylo předběžné opatření vydáno. Soud je oprávněn opatření nařídit pouze, kdyby možná vzniklá škoda byla nenapravitelná. Právo chráněné předběžným opatřením by mělo úzce souviset s předmětem sporu a není postačující jeho zajištění až konečným rozhodnutím. Nenapravitelná újma je pro účely vydání

---

¹³¹ Case Concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (Malaysia v. Singapore), Provisional Measures, ITLOS, Rep. 2003, odst. 66, 67.

¹³² Ibid, odst. 72.

¹³³ Ibid odst. 86, 91, 106.

předběžného opatření taková, jež znemožňuje výkon konečného rozhodnutí nebo nedává možnost navrácení v předešlý stav.¹³⁴ Uvedené je např. vyjádřeno v případech týkajících se nukleárních testů, v nichž soud dospěl k závěru, že tvrzení navrhovatelů zakládají oprávněné obavy z radioaktivního spadu na jejich území, který by způsobil nenapravitelnou škodu.¹³⁵

V případě přejezdu přes Velký Belt MSD potvrdil, že předběžné opatření je oprávněné pouze tehdy, jestliže existuje naléhavý zájem pro jeho vydání. Po prostudování daného případu soud shledal, že by bylo možné vydat předběžné opatření, neboť ve sporu hrozí porušení práv jedné ze stran, avšak z důvodu udělení příslibu druhou stranou, nebudou tato práva poškozena, a nelze tedy opatření vydat. K nastolené otázce soud dále uvedl, že soudní řízení je pouze jednou z možných alternativ k dosažení smírného urovnání sporů, mimosoudní jednání mezi stranami jsou proto vždy vítána.¹³⁶

V případě tuňáků modroploutvých jižních byl Austrálií a Novým Zélandem podán ITLOS návrh na vydání předběžného opatření v souladu s článkem 290 odst. 5 UNCLOS. ITLOS uvedl, že je oprávněn opatření vydat pouze v době, než je ustanoven příslušný tribunál, a vyžadují-li jeho nařízení okolnosti sporu. Ačkoli tribunál dospěl k závěru, že není kompetentní zhodnotit vědecké důkazy předložené stranami sporu, vydal předběžné opatření z důvodu naléhavosti ochrany práv zúčastněných států a k odvrácení pokračující devastace populace tuňáků.¹³⁷

Soudce Treves však upozorňuje, že požadavek naléhavosti je výraznější v případě odstavce 5 než odstavce 1 článku 290 UNCLOS. Naléhavost v prvním případě není dána, jestliže opatření může být vydáno až příslušným rozhodčím tribunálem, aniž by vznikla újma na chráněných právech. Otázka naléhavosti situace je, jak je již výše zmíněno, uvedena v článku 290 odst. 5 UNCLOS, je tedy povinností soudu pečlivě zjistit, zda tento znak byl skutečně naplněn a zda je oprávněn vydávat rozhodnutí namísto příslušného tribunálu. Soudce se oproti rozhodnutí ITLOS domnívá, že nehrozí nebezpečí vyhynutí daného druhu během několika měsíců, než bude ustanoven tribunál, a proto zde nehrozí vznik nenapravitelné újmy na právech stran odůvodňující vydání

---

¹³⁴ BROWN, CH. *A Common Law of International Adjudication*. New York: : Oxford University Press Inc., 2007, str. 139.

¹³⁵ Nuclear Tests (Australia v. France), Judgment, I. C. J. Reports 1974, odst. 27; Nuclear Tests (New Zealand v. France), Judgment, I. C. J. Reports 1974, odst. 28.

¹³⁶ Passage through the Great Belt (Finland v. Denmark), Provisional Measures Order of 29 July 1991, I.C.J. Rep. 1991, odst. 23, 27, 35.

¹³⁷ Southern Bluefin Tuna (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1999, odst. 80.

příslušného opatření.¹³⁸ Ustanovený tribunál poté dospěl k závěru, že není příslušný v daném sporu a v souladu s článkem 290 odst. 5 UNCLOS, který mu dává mj. pravomoc vydané předběžné opatření odvolat, rozhodl o zániku účinnosti nařízeného předběžného opatření ke dni vyhlášení tohoto rozhodnutí.¹³⁹

Zajímavým případem zabývajícím se blíže otázkou naléhavosti okolností odůvodňující vydání předběžného opatření je již výše uvedený případ MOX, který byl nejprve předložen ITLOS v souladu s článkem 290 odst. 5 UNCLOS. Po potvrzení jurisdikce *prima facie* se tribunál dále zaměřil na zhodnocení relevantních okolností, které by opravňovaly tribunál k vydání předběžného opatření. Irsko ve svém návrhu žádalo především o pozastavení oprávnění k výrobě nukleárního paliva. V průběhu ústních jednání předložilo Spojené království řadu argumentů, které vyvracely obavy Irska z hrozícího poškození mořského prostředí.¹⁴⁰ Ačkoli na základě předložených tvrzení ITLOS neshledal naléhavé důvody pro vydání Irskem navrhovaného předběžného opatření,¹⁴¹ rozhodl o vydání předběžného opatření v souladu s článkem 89 odst. 5 Pravidel ITLOS zakládající povinnost obou států předávat si navzájem informace a zároveň kontrolovat činnost podniku vyrábějícího uvedené nukleární palivo a jeho dopad na Irské moře. Uvedené opatření odůvodnil tribunál povinností států spolupracovat, což je základní zásada současného obecného mezinárodního práva, jež je obsažena i v Deklaraci zásad mezinárodního práva kodifikované VS OSN a zároveň je obsažena v UNCLOS.¹⁴²

Soudce Treves ve svém separátním vótu k případu MOX uvedl, že se domnívá, že tribunál nedostatečně vysvětlil důvody pro nevydání předběžného opatření žádaného Irskem, neboť ve svém nařízení pouze uvedl, že zde není dostatečně prokázána naléhavost situace s přihlédnutím ke krátkému časovému období, během kterého by měl být příslušný tribunál ustanoven. ITLOS tímto nařízením přestřel rozdíl mezi hmotným právem státu chránit a zajišťovat příznivé životní prostředí a procesním právem týkajícím se spolupráce států. Ačkoli tribunál nedospěl k závěru, že by zde byly

---

¹³⁸ Judge Treves, Separate Opinion, Southern Bluefin Tuna (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1999, odst. 4, 5, 8.

¹³⁹ ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005, str. 146.

¹⁴⁰ The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, ITLOS, Reports 2001, odst. 72-76.

¹⁴¹ Ibid odst. 81.

¹⁴² Ibid odst. 82-89.

okolnosti odůvodňující vydání předběžného opatření k ochraně výše uvedeného hmotného práva, nalezl důvody pro vydání zmíněného procesního práva.¹⁴³

Stálý rozhodčí soud v daném případě MOX potvrdil, že je povinností soudu před vydáním předběžného opatření rozhodnout, že jsou naplněny současně dva základní znaky předběžného opatření, kterými jsou naléhavost situace a hrozící nenapravitelná škoda. Dále k této problematice uvádí, že ačkoli ITLOS vydal jiné předběžné opatření, než které bylo stranou sporu navrhováno, nepožádalo Irsko soud o přezkoumání vydaného předběžného opatření či vydání nového předběžného opatření z důvodu naléhavé ochrany svých práv. Soud proto dospěl k závěru, že zde nejsou naplněny důvody, které by prokazovaly potřebu pozměnění nebo odvolání předběžného opatření vydaného ITLOS, popřípadě nařízení soudem nového předběžného opatření.¹⁴⁴

V případě Maffezini proti Španělskému království¹⁴⁵ rozhodčí tribunál ustanovený v souladu s Úmluvou ICSID zdůraznil povinnost navrhovatele žádajícího o nařízení předběžného opatření unést důkazní břemeno týkající se především prokázání nutnosti vydání navrhovaného opatření. V případě Azurix proti Argentině¹⁴⁶ rozhodčí tribunál dále upozorňuje na skutečnost, že článek 47 Úmluvy blíže nespecifikuje stupeň naléhavosti, který je vyžadován, aby tribunál mohl vydat předběžné opatření. Ten je však dle názoru tribunálu odvislý od možnosti vzniku újmy. Účelem předběžného opatření je ochrana práva stran, jestliže lze dostatečně prokázat možné nebezpečí vzniku nenapravitelné újmy.

Rozhodčí tribunál v případě společností Occidental proti Ekvádorské republice,¹⁴⁷ ve kterém byl Ekvádor žalován pro porušení vnitrostátního i mezinárodního práva a zároveň jeho závazků vyplývajících pro něj ze smlouvy uzavřené s USA týkající se podpory a ochrany investic (*the Treaty Between the United States of America and The Republic of Ecuador Concerning the Encouragement and Reciprocal Protection of Investment*), předně vysvětlil, že předběžné opatření je možné

---

¹⁴³ Judge Treves, Separate Opinion, The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, ITLOS, Reports 2001, odst. 7.

¹⁴⁴ The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Order No 3 Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for further provisional measures, Permanent Court of Arbitration, 24 June 2003, odst. 58-60.

¹⁴⁵ Emilio Augustin Maffezini v. Kingdom of Spain, Decision on Provisional Measures (Procedural Order No. 2), ICSID Case No. ARB/97/7, 28 October 1999, odst. 10.

¹⁴⁶ Azurix Corp. v. Argentine Republic, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/03/30, 6 August 2003, odst. 33.

¹⁴⁷ Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. Republic of Ecuador, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/06/11, 17 August 2007, odst. 59.

vydat za předpokladu, že je v daném případě nezbytné k zachování práv, jestliže jednání strany je způsobilé přivodit nezvratnou újmu druhé straně na právech chráněných opatřením. Tribunál k této podmínce dodal, že za naléhavou situaci, která je důvodem pro vydání předběžného opatření, je možné považovat pouze takové škodlivé jednání, které bude s největší pravděpodobností učiněno ještě před vydáním konečného rozhodnutí ve věci.¹⁴⁸ Vždy zde musí dle názoru tribunálu existovat kumulativně právo, které má být opatřením chráněno, a naléhavá snaha vyhnout se vzniku nenapravitelné újmy. Nelze však žádat o vydání předběžného opatření na základě pouhého předpokladu vzniku budoucí újmy, ale naopak žádající straně již musí existovat bezprostředně hrozící újma.¹⁴⁹

---

¹⁴⁸ Ibid odst. 61.

¹⁴⁹ Ibid odst. 89.

5. EXKURZ DO ÚPRAVY PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

Judikatura mezinárodních soudů a tribunálů často uplatňuje při rozhodování o vydání předběžného opatření existenci obecného právního principu, který říká, že strany jsou povinny zdržet se jakéhokoliv jednání, které by mělo škodlivý vliv na výkon konečného rozhodnutí či by bylo způsobilé prohloubit daný spor.¹⁵⁰ Tento obecný princip je možné dovozovat z vnitrostátních právních řádů, neboť je obvyklé, že státy v nich mají otázku předběžného opatření upravenou. Takovým procesním „nástrojem“ je např. v anglo-americkém právu *interlocutory injunction* nebo *preliminary injunction*, ve francouzském právu *ordonnance de référé* či v německém právu *einstweilige Verfügung*.¹⁵¹ Na základě obecně rozšířené úpravy předběžného opatření v národním právu jednotlivých zemí je možné dovozovat, že právě tento obecný právní princip myšlený ve smyslu článku 38 odst. 1 písm. c) Statutu MSD svěřuje mezinárodním soudům či tribunálům pravomoc vydat předběžné opatření.¹⁵² Závěrečná pátá kapitola mé práce si proto bere za cíl stručně přiblížit úpravu předběžného opatření v českém právním řádu, a to jednak v právu soukromém, ale také v právu veřejném.

5.1 Úprava předběžného opatření v soukromém právu

Úprava předběžné opatření v českém právním řádu je především uvedena v OSŘ v § 74 a násl., jež byla z velké části novelizována změnou občanského soudního řádu, provedenou zákonem č. 59/2005, která nabyla účinnosti dne 1. 4. 2005. Tato novela si vzala za cíl urychlit postup soudů při rozhodování o navrhovaném opatření a zároveň doplnila předchozí právní úpravu o zcela nová ustanovení, jako je např. povinnost navrhovatele složit u příslušného soudu finanční jistotu nebo dále vykonatelnost a závaznost předběžného opatření. Předběžné opatření je ve výše uvedeném zákonu upraveno obecně za účelem zatímní úpravy poměrů účastníků, nebo z důvodů obavy, že

---

¹⁵⁰ Srov. např. *Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey)*, Interim Protection, Order of 11 September 1976, I.C.J. Rep. 1976, odst. 15.

¹⁵¹ BROWN, CH. *A Common Law of International Adjudication*. New York: : Oxford University Press Inc., 2007, str. 126.

¹⁵² Proti uvedenému výkladu je však možné nalézt nesouhlasné názory, které říkají, že jurisdikci mezinárodních soudů a tribunálů spolu s jejich pravomocemi nelze dovozovat z obecných pravidel, ale spíše ze souhlasného stanoviska stran ustanovující příslušný soud či tribunál. Toto stanovisko zaujímají např. R. Bernhardt, E. Dumbauld nebo M. Herdegen. *Ibid* str. 127.

by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, ale zároveň uvádí v §76a a § 76b dva speciální případy. Prvním z nich je nařízení předběžného opatření ve věcech nezletilých a druhým ve věcech domácího násilí, popřípadě je možné nařídit předběžné opatření v civilním právu procesním dle zvláštních právních předpisů. V této kapitole se dále věnuji pouze hlavním znakům obecného předběžného opatření vydaného v souladu s OSŘ.

K nařízení předběžného opatření je soud oprávněn pouze tehdy, týká-li se věci, o níž je zároveň oprávněn rozhodovat meritorně. Návrh musí dle § 76 OSŘ obsahovat kromě obecných náležitostí i popis skutečností, které dokládají nutnost vydání předběžného opatření, a specifikaci opatření, kterého se navrhovatel domáhá. Navrhovatel je zároveň povinen připojit dle § 75 odst. 5 OSŘ listiny, jichž se dovolává. Pokud tyto požadavky nejsou splněny, je soud oprávněn návrh odmítnout. Předseda senátu je povinen o návrhu v souladu s ustanovením § 75c odst. 2 OSŘ bezodkladně rozhodnout, obecně ve lhůtě 7 dnů od podání návrhu. Usnesení, kterým bylo nařízeno předběžné opatření, je vykonatelné vyhlášením.¹⁵³

Předběžné opatření je možné vydat v souladu s ustanovením § 74 odst. 1 OSŘ před zahájením řízení ve věci samé. Ačkoli § 102 odst. 1 OSŘ pouze uvádí, že po zahájení řízení je soud oprávněn nařídit předběžné opatření, je-li třeba zatímne upravit poměry účastníků nebo je-li po zahájení řízení obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen, je judikaturou dovozováno, že po zahájení řízení může o předběžné opatření žádat i navrhovatel. Navrhovatel, který již podal návrh na zahájení řízení ve věci samé, by jinak byl striktním výkladem § 102 OSŘ neoprávněně znevýhodněn oproti navrhovateli, který se domáhá nařízení předběžného opatření v souladu s ustanovením § 74 OSŘ.¹⁵⁴

Od výše zmíněné novely odpovídá za nezákonné předběžné opatření nejen stát dle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou státem¹⁵⁵, ale i navrhovatel v souladu s § 77a OSŘ. Při rozhodování, který ze zákonů je třeba přednostně použít, nelze aplikovat zásadu *lex posterior derogat priori* ani *lex specialis*, oba zákony je třeba použít jako rovnocenné. Navrhovatel je odpovědný, neboť předběžné opatření je často vydáno pouze na základě jím předložených skutkových podkladů. Stát se však nemůže své

¹⁵³ Srov. KOUKAL, P. *Nová právní úprava předběžného opatření*. Ad Notam 2/2005, str. 66.

¹⁵⁴ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 4. 1995, sp. zn. 5 Cmo 125/95.

¹⁵⁵ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

odpovědnosti zprostit, neboť zákon o náhradě škody hovoří o absolutní a objektivní odpovědnosti a nadto se stále jedná o autoritativní rozhodnutí orgánu státní moci, za jehož zákonnost prvotně odpovídá stát. Navrhovatel nemůže odpovídat za škodu vzniklou nesprávným právním posouzením. Stát a navrhovatel se proto po zaplacení škody mezi sebou vypořádají dle míry reálné účasti na způsobené škodě.¹⁵⁶

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010¹⁵⁷ však shledal uvedenou úpravu v OSŘ jako nepromyšlenou a ústavně nekonformní, a proto zrušil část úpravy předběžného opatření a zároveň vyzval zákonodárce k přijetí úpravy nové. ÚS nejprve uvedl, že institut předběžného opatření je tradiční součástí právních řádů zemí Evropské unie obsahující zvláštní pravidla, která jej odlišují od běžného řízení ve věci samé. Řízení o předběžném opatření totiž záměrně zvýhodňuje stranu podávající návrh. Česká právní úprava oproti jiným evropským zemím však nedostatečně obsahuje pravidla, která by vzniklé procesní znevýhodnění druhé strany kompenzovala.

Řízení o vydání předběžného opatření musí být postaveno na rychlém a překvapujícím efektu vůči odpůrci, a proto je vedeno bez jeho slyšení. Povinnost důkazní se dále omezuje pouze na osvědčení. S tím vyvstává otázka, zda nedůvodnost předběžného opatření tvrzená odpůrcem, je také podrobena toliko povinnosti osvědčení. Obecně lze konstatovat, že by tomu tak být mělo. Účel opatření sice legitimuje k určitému omezení některých práv odpůrce, avšak toto omezení musí být vždy pouze přechodné, neboť není možné odpůrci zcela odejmout ústavně zaručená práva, která musí být okamžitě obnovena, jakmile odpadne důvod pro jejich omezení.¹⁵⁸

ÚS zároveň ve svém usnesení ze dne 15. 1. 2009¹⁵⁹ shledal jako nevhodné znění § 169 odst. 2 OSŘ, podle kterého vyhotovení usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření, nemusí obsahovat odůvodnění. Ačkoli toto ustanovení sleduje legitimní cíl, jímž je urychlení soudního procesu ve věci vydání předběžného opatření, avšak legitimní cíl pro projití „testu ústavnosti“ nestačí, neboť nedává odpůrci seznatelné důvody pro vydání opatření, a tím nepřiměřeně zvýhodňuje navrhovatele.

Právní úprava týkající se složení jistoty navrhovatelem k zajištění náhrady případné újmy je klasickou ukázkou kompenzační potřeby ve prospěch odpůrce. Jistota by v souladu s ustanovením § 75b OSŘ měla být složena u soudu nejpozději ve stejný

---

¹⁵⁶ SVOBODA, K. *Kdo odpovídá za škodu z nezákonného předběžného opatření*. Právní rozhledy 13/2008, str. 485.

¹⁵⁷ Nález pléna ÚS ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. 16/09.

¹⁵⁸ HRNČIŘÍK, V. *O neústavnosti a nepromyšlenosti právní úpravy předběžného opatření podle občanského soudního řádu*. Právní rozhledy 10/2010, str. 348.

¹⁵⁹ Usnesení ÚS ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08.

den, kdy je podán návrh na nařízení předběžného opatření. Její výše byla původně stanovena na 50.000 Kč a v obchodních věcech na 100.000 Kč, avšak novelou z roku 2009 byla snížena v prvním případě na 10.000 Kč a ve druhém na 50.000 Kč, a to z důvodů zaručení ústavního práva na přístup občanů k soudu.¹⁶⁰

Otázka předběžného opatření je v zákoně o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů¹⁶¹ upravena v § 22, který říká, že ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany nařídit předběžné opatření. Rozhodci dle znění tohoto ustanovení nemají právo o nařízení předběžného opatření sami rozhodnout, naopak soud při rozhodování dané otázky nezasahuje do samotného řízení před rozhodci, pouze poskytuje ochranu práv účastníků rozhodčího řízení, než bude vydán konečný rozhodčí nález.¹⁶² Výše uvedený český zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů je založen na částečném převzetí modelového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži (*UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration*) z roku 1985, který byl však UNCITRAL v roce 2006 novelizován.¹⁶³ Současná podoba uvedeného modelového zákona obsahuje v člancích 17 a 17a úpravu předběžného opatření, jež dává rozhodčímu tribunálu pravomoc na základě žádosti strany sporu rozhodnout o vydání předběžného opatření, přičemž důvody pro vydání opatření jsou v článku 17 taxativně uvedeny.¹⁶⁴ V České republice však vydání předběžného opatření rozhodčím soudem, jak již bylo uvedeno výše, není možné.¹⁶⁵

5.2 Úprava předběžného opatření ve veřejném právu

Ve správním právu je úprava předběžného opatření obsažena ve Správním řádu i v Soudním řádu správním. V SR se předběžným opatřením zabývá ustanovení § 61, který v odst. 1 mj. uvádí, že správní orgán může z moci úřední nebo na požádání

---

¹⁶⁰ HRNČIŘÍK, V. *O neústavnosti a nepromyšlenosti právní úpravy předběžného opatření podle občanského soudního řádu*. Právní rozhledy 10/2010, str. 348.

¹⁶¹ Zákon číslo 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶² POPOV, S. *Rozhodčí řízení nebo soudní řízení?* Bulletin advokacie 1/2006, str. 38.

¹⁶³ United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 with amendments as adopted in 2006, Vienna 2008, United Nations Publication, Sales No. E.08.V.4.

¹⁶⁴ Článek 17 modelového zákona uvádí čtyři důvody: 1) zachovat status quo v průběhu rozhodování sporu, 2) učinit opatření, kterým by se zabránilo určitému jednání nebo se zdržet takového jednání, které může přivodit současnou nebo bezprostřední újmu, 3) předběžně zajistit majetek, kterého může být použito při následném výkonu rozhodčího nálezu, nebo 4) zajistit důkaz, který může být relevantní a rozhodující pro rozhodnutí sporu. Ibid.

¹⁶⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *UNCITRAL k revizi rozhodčího řízení*. Právní zpravodaj 7/2004, str. 15.

účastníka před skončením řízení rozhodnutím nařídit předběžné opatření. Pojem rozhodnutí zde však není myšlen ve znění § 148 odst. 1 písm. b), ani § 67 odst. 1 SŘ. Vystává zde však otázka, jakým způsobem by mělo řízení probíhat, zda v souladu s obecnými ustanoveními o řízení či podobně jako v civilním právu procesním by zde měla existovat zjednodušená pravidla, která by lépe odpovídala účelu předběžného opatření. Není dále jednoznačně uvedeno, zda je možné podat návrh na vydání předběžného opatření ještě před zahájením správního řízení, proto je zde dovozen princip stanovující, že o předběžném opatření je možné rozhodovat až po zahájení správního řízení. O žádosti je správní orgán povinen rozhodnout ve lhůtě 10 dnů, avšak splňuje-li žádost formální a obsahové náležitosti, v opačném případě je žádost správním orgánem zamítnuta. Zákon však jednoznačně neříká, komu je orgán povinen rozhodnutí o zamítnutí žádosti oznámit. Obecně je možné konstatovat, že by nemělo být zasláno pouze žadateli, ale i tomu, vůči komu žádost směřovala, neboť by s ním správní orgán měl před vydáním rozhodnutí také jednat.¹⁶⁶

SŘS se problematice předběžného opatření věnuje v ustanovení § 38, jehož účelem je ochrana před negativními důsledky vyvolanými zásahem do veřejných subjektivních práv a jejichž ochrany se navrhovatel domáhá. Návrh na vydání předběžného opatření je možné podat současně s návrhem, nebo až po podání návrhu na zahájení řízení. K návrhu na vydání předběžného opatření je soud oprávněn si vyžádat vyjádření ostatních účastníků. O návrhu je soud povinen rozhodnout bez zbytečného odkladu. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, je možné rozhodnout ve lhůtě 30 dnů od podání. Usnesení, kterým se rozhoduje o předběžném opatření, musí být vždy odůvodněné.¹⁶⁷

Současný trestní řád problematiku předběžného opatření výslovně neupravuje, je však možné nalézt podobné instituty poskytující ochranu práv poškozeného či zajištění výkonu případného budoucího trestu. Taková ustanovení jsou např. zajištění nároku poškozeného (§ 47 a násl. TŘ), povinnost vydání věci (§ 78 TŘ), zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a a násl. TŘ) nebo zajištění nemovitosti (79d TŘ). Zvláštními instituty jsou dále ty, které umožňují zajistit obviněného či osobu podezřelou

---

¹⁶⁶ VEDRAL, J. *Správní řád: komentář. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: BOVA POLYGON, 2012, str. 367-370.

¹⁶⁷ BROTHÁNKOVÁ, J., ŽIŠKOVÁ, M. *Soudní řád správní s vysvětlivkami a judikaturou a výňatky ze souvisejících předpisů. 2. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 1. 2006.* Praha: Linde, 2006, str. 73-74.

ve snaze dosáhnout účelu trestního řízení. Příkladem takového zajištění je zadržení (§ 75 a násl. TŘ) či vazba (§ 67 a násl. TŘ).

Věcný záměr nového trestního řádu předložený Ministerstvem spravedlnosti České republiky, jež byl dne 20. 7. 2008 schválen vládou,¹⁶⁸ obsahuje návrh úpravy předběžného opatření v trestním právu za účelem zajištění ochrany poškozeného nebo společnosti z důvodu možného opakování či pokračování v trestné činnosti. Použití předběžného opatření by bylo však možné pouze proti obviněnému, jestliže by existovalo dostatečně důvodné podezření ze spáchání úmyslného trestného činu. Dle věcného záměru by bylo možné jako předběžné opatření uložit zákaz styku s poškozeným nebo jeho vyhledávání, zákaz styku s konkrétně vymezenými osobami a jejich vyhledávání, zákaz návštěv konkrétně vymezených míst, akcí, zařízení nebo jiných prostředí, příkaz zdržovat se v místě svého pobytu, příkaz nezdržovat se na určitém místě, zákaz vycestovat za hranice České republiky apod.

---

¹⁶⁸ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním*. dostupné na: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=UVLMVGNV6LG4>.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce je mimo jiné zhodnotit současnou úpravu předběžného opatření v mezinárodním právu procesním ve světle vybraných mezinárodních dokumentů s ohledem na jejich pozitiva a nedostatky. Vyřešení této otázky však předchází nalezení důvodů pro úpravu předběžného opatření v mezinárodním právu. Jinými slovy - nejprve se musíme ptát, s jakým záměrem byl tento institut vtělen do konkrétních mezinárodních dokumentů, a až poté je možné zodpovědět, zda byl tento cíl naplněn.

Ve své práci jsem několikrát uvedla, že příslušnost mezinárodního soudu či tribunálu k řízení ve věci samé, a tím i příslušnost k vydání předběžného opatření v mezinárodním právu procesním, je založena na souhlasu obou stran. Jestliže existuje konsensus k předložení sporu konkrétnímu mezinárodnímu soudu či tribunálu, avšak ten není oprávněn vydat předběžné opatření či může vydat pouze předběžné opatření ve formě, která je pro strany nezávazná, je otázkou, zda přesto je soud či tribunál oprávněn vydat závazné předběžné opatření.

Význam předběžného opatření v mezinárodním právu procesním je nepochybný. Soudní praxe MSD ve svých rozsudcích často zdůrazňuje podstatu předběžného opatření, kterou je záruka, aby zahájené soudní řízení mohlo být dokončeno vynesáním vykonatelného rozhodnutí. Bývá proto spojováno s povinností stran zdržet se jednání, které by mohlo zhoršit nebo rozšířit daný spor. Na základě tohoto principu je dovozována i závaznost předběžného opatření, ačkoli k ní nebyl soud či tribunál stranami sporu zmocněn, a tím se dostávají do konfliktu dva základní principy mezinárodního práva procesního. Tento konflikt byl MSD vyřešen až v roce 2001 v případě LaGrand, ve kterém soud dovedl závaznost jím vydaného předběžného opatření.

Podobně i ustanovení článku 47 Úmluvy ICSID nezaručovalo závaznost vydaného předběžného opatření, a proto musela být dovozena judikaturou. Naopak jediný článek 290 UNCLOS ve svém odstavci 6 výslovně stanovil povinnost států řídit se předběžným opatřením, a tím předešel samotnému vzniku sporné otázky. Lze proto hovořit o ideálním stavu, neboť příslušnost soudu k vydání závazného předběžného opatření je nezpochybnitelná. V ostatních případech je možné polemizovat

s rozhodnutími MSD či rozhodčích tribunálů ustanovených v souladu s Úmluvou ICSID, která právní závaznost dovozují.

Chceme-li zodpovědět otázku, zda je možné dovodit závaznost předběžného opatření, která není v mezinárodním dokumentu stanovena, je třeba dle mého názoru vzít v úvahu smysl konkrétních právních principů, které se již ze své podstaty mohou a často také dostávají do konfliktů. Je nutné zvážit, které z práv je možné v daném případě omezit ve prospěch druhého. Předběžné opatření je soud či tribunál oprávněn vydat, odůvodňuje-li jej naléhavost situace. V opačném případě by totiž straně hrozila nenapravitelná újma, kterou nelze adekvátně finančně odškodnit.

V případě LaGrand se jednalo o zákaz výkonu trestu smrti do doby, než bude MSD vydáno konečné rozhodnutí. Je proto možné s MSD souhlasit, že právo na život a jeho ochrana uvedený naléhavý důvod splňuje. Lze tedy předběžné opatření vydat, neboť jeho nedodržení má nepochybně za následek vznik nenapravitelné újmy. Strana rozhodnutím vykonat trest smrti, porušila svůj závazek nezhoršit vzniklý spor a zmařila tím průběh soudního řízení, neboť již neexistovalo právo, které mělo být případným rozsudkem chráněno. Na základě výše uvedeného je proto možné konstatovat, že bylo porušeno právo chráněné právním principem, jež převážilo nad principem týkajícím se příslušnosti soudu k vydání závazného předběžného opatření. Jinými slovy předběžné opatření bylo pro strany závazné, a proto jeho nedodržení představovalo mezinárodním protiprávním činem zakládajícím mezinárodní odpovědnost.

Na základě výše uvedeného je možné konstatovat, že je-li mezinárodnímu soudu či tribunálu svěřena pravomoc vydat předběžné opatření, je jím zároveň zaručena závaznost, ačkoli jí mezinárodní dokument přímo nestanovuje, neboť se jedná o základní atribut předběžného opatření. Z uvedeného důvodu vyplývá, že znění článku 41 Statutu MSD a článku 47 Úmluvy ICSID je nepřesné, neboť závaznost předběžného opatření nestanovují.

K závěru konstatujícímu nedostatečnost úpravy obou výše uvedených článků je možné také dojít na základě skutečnosti, že ani jeden nestanovuje povinnost soudu či tribunálu před vydáním předběžného opatření zkoumat, zda je příslušný rozhodovat spor ve věci samé. Tento postup byl dovozen až judikaturou MSD, která jej označila za povinnost soudu nalézt jurisdikci *prima facie* v daném sporu, bez které není možné o předběžném opatření rozhodnout. Mezinárodní soud či tribunál v takovém případě zjišťuje, zda na základě předložených důkazů je možné předpokládat, že bude příslušný i v řízení ve věci samé. Neshledá-li, že by byl v daném sporu zjevně příslušný, je

povinen žádost odmítnout a řízení zastavit. Vydání předběžného opatření však nezabavuje mezinárodní soud či tribunál povinnosti následně po přezkoumání všech relevantních důkazů, které byly stranami sporu předloženy, rozhodnout otázku příslušnosti s konečnou platností. Tento postup byl přejet i judikaturou mezinárodních rozhodčích tribunálů ustanovených v souladu s Úmluvou ICSID.

Z výše uvedeného vyplývá, že nejvhodnější úpravou předběžného opatření v mezinárodním právu procesním je článek 290 UNCLOS, který se již při své tvorbě nechal inspirovat judikaturou MSD. Obsahuje nejen ustanovení o závaznosti předběžného opatření, ale i povinnost soudu před vydáním opatření zjistit, zda mu spor *prima facie* přísluší. Zvláštností oproti jiným ustanovením o předběžném opatření je u uvedeného článku 290 UNCLOS odstavec 5, který zmocňuje ITLOS po prověření předložených důkazů vydat předběžné opatření, ačkoli není ve sporu příslušný za účelem zatímní úpravy poměrů stran do doby, než bude ustanoven příslušný tribunál *ad hoc*. Ačkoli dané ustanovení je bez pochyby důležitou zárukou k ochraně práv stran, je však Mezinárodním tribunálem pro mořské právo také snadno zneužitelný k rozhodování sporů, ke kterým není příslušný. Judikatura tribunálu se však snaží tomuto nežádoucímu stavu zabránit stanovením mezí, ve kterých je tribunál oprávněn rozhodnout, a to především s přihlédnutím ke skutečnosti, že hrozba, která by mohla mít za následek vznik nenapravitelné újmy, již s určitostí nastala.

Po prostudování úpravy předběžného opatření před jednotlivými mezinárodními soudy a tribunály, je třeba zdůraznit, že kromě základních dokumentů zakládajících pravomoc daného soudu, kterými jsou například Statut MSD, Úmluva OSN o mořském právu či Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států, je úprava předběžného opatření dále obsažena v pravidlech jednotlivých mezinárodních soudů či tribunálů, která je obvykle obsáhlejší, dotýkající se i procesních otázek. Nicméně ani Pravidla MSD, ani Rozhodčí pravidla se nezabývala vyvstalými výše uvedenými spornými otázkami, které praxe v průběhu let přinesla.

Mezinárodní soudy a tribunály se ve svých nařízeních musí dále vypořádat s otázkou, jaké okolnosti musí nastat, aby byl soud či tribunál oprávněn předběžné opatření vydat. Ustáleným názorem je existence vysoce naléhavých okolností, které jsou spojovány s hrozbou vzniku nenapravitelné újmy. Tyto pojmy však nejsou v příslušných mezinárodních dokumentech použity, a proto musely být dovozeny soudní praxí. Například ve Statutu MSD se uvádí, že soud je oprávněn vydat předběžné opatření, vyžadují-li to okolnosti sporu. Samotnou podstatou předběžného opatření je

zatímní úprava poměrů stran, o které je soud povinen rozhodnout bez zbytečných odkladů, z čehož vyplývá, že taková okolnost musí být dostatečně naléhavá. Nedomnívám se proto, že by takové znění představovalo velký nedostatek v jednotlivých úpravách předběžného opatření. Nebylo by vhodné snažit se pomocí ku příkladu taxativního výčtu obsáhnout případy, kdy je možné předběžné opatření vydat, neboť by tím jen těžko mohly být obsaženy veškeré situace, které praxe přináší. Je proto jenom správné, že je na úvaze příslušného mezinárodního soudu či tribunálu rozhodnout, zda konkrétní okolnosti vydání předběžného opatření odůvodňují.

Úprava předběžného opatření v českém právním řádu je především obsažena v občanském soudním řádu, která však po přezkoumání Ústavním soudem České republiky byla zhodnocena jako nepromyšlená a ústavně nekonformní z důvodu nepřiměřeného zvýhodnění navrhovatele, neboť druhé straně obvykle není dána možnost se k řízení o vydání předběžného opatření vyjádřit. Naproti tomu v trestním řádu úprava předběžného opatření chybí, její zavedení je předpokládáno s přijetím nového trestního řádu. Ve srovnání s úpravou předběžného opatření v mezinárodním právu procesním, není třeba v českém právu zkoumat otázku závaznosti vydaného předběžného opatření, neboť ta je dána přímo ze zákona. Ve zbylém české soudy postupují obdobně, kdy nejprve zhodnotí, zda jsou příslušným soudem a zda vydání nasvědčují naléhavé důvody. Zajímavým institutem v českém právu je finanční jistota, kterou je navrhovatel dle občanského soudního řádu povinen složit u příslušného soudu spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření, jejímž účelem je kompenzovat výše uvedenou nerovnost stran v průběhu řízení. Je možné uvažovat, zda by bylo vhodné využít takového institutu i v mezinárodním právu procesním. V takovém případě je třeba konstatovat, že řízení o vydání předběžného opatření v mezinárodním právu procesním neznevýhodňuje jednu stranu vůči druhé, obě mají stejná práva v předkládání důkazů a podávání vyjádření na podporu svých tvrzení, a proto složení finanční jistoty není nutné.

Závěrem bych ráda uvedla, že předběžné opatření není jediný prostředek, jakým je možné zatímně chránit práva stran. Dalším možným způsobem je například udělení slibu, ve kterém se strana dobrovolně zaváže neučinit žádné kroky, které by mohly zhoršit daný spor. Tento postup je vítaný například v rozsudcích Mezinárodního soudního dvora. UNCLOS výslovně ve svých ustanoveních uvádí, že příslušnost soudu není dána, jestliže se strany před předložením sporu k příslušnému tribunálu nepokusily o jiný způsob smířčího urovnání sporů. Na druhou stranu je však možné nalézt případy,

kdy ITLOS vydal předběžné opatření, ačkoli mezi stranami došlo k úspěšnému uzavření závazků, že nedojde ke zhoršení sporu do vynesení závěrečného rozhodnutí jako například v případě udělení slibu Malajsii Singapurem ve sporu o rekultivaci území v oblasti Johorských úžin. Tento přístup mezinárodního tribunálu však není zcela vhodný.

Dle mého názoru by měly být strany v průběhu řízení vyšší měrou, je-li to možné, podporovány ze strany mezinárodních soudů či tribunálů k úpravě zatímních poměrů pomocí uzavření vzájemných dohod a poskytnutí slibů před přistoupení k nařízení předběžného opatření.

POUŽITÉ ZDROJE:

MONOGRAFIE:

- KLEIN, N. *Dispute settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. New York: Cambridge University Press, 2005
- MERRILLS, J. G. *International Dispute Settlement*. 5. vyd. New York: Cambridge University Press, 2011
- ROSENNE, S. *Provisional Measures in International Law: The International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea*. New York: Oxford University Press Inc., 2005
- HUDSON, M.O. *The Permanent Court of International Justice 1920-1942: A Treatise 408*. New York: Mac Millan, 1943.
- ROSENNE, S. *Interpretation, revision, and other recourse from international judgments and awards*, Martinus Nijhoff Publishers, 2007
- MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. Praha: C.H. Beck, 2011
- SCHEU, H. CH. *Problematika judičiálních mechanismů v současném mezinárodním právu*. 1. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2005
- ROSENNE, S., *International Litigation in Practice, Volume 1: Interpretation, Revision and Other Recourse from International Judgments and Awards*. Boston: Brill Academic Publishers, 2007
- SCHREUER, CH., MALINTOPPI, L., REINISCH, A., SINCLAIR, A. *The ICSID Convention: A Commentary*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press, 2009
- ZIMMERMANN, A., TOMUSCHAT, CH., OELLERS-FRAHM, K. *The Statute of International Court of Justice: a commentary*. Oxford: Oxford University Press

- CONFORTI, B. *Law and Practice of the United Nations*. 3. vyd. Leiden: Brill Academic Publishers, 2005
- LAUTERPACHT, H. *The Development of International Law by the International Court*. New York: Cambridge University Press
- ROSENNE, S. *Arbitrations under Annex VII of the United Nations Convention on the Law of the Sea*, In: MENSAH, T. *Law of the Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007
- BROWN, CH. A. *Common Law of International Adjudication*. New York: : Oxford University Press Inc., 2007
- VEDRAL, J. *Správní řád: komentář*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012
- BROTHÁNKOVÁ, J., ŽIŠKOVÁ, M. *Soudní řád správní s vysvětlivkami a judikaturou a výňatky ze souvisejících předpisů*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 1. 2006. Praha: Linde, 2006
- MACKENZIE, R., ROMANO, C., SHANY, Y., SANDS, P. *The Manual on International Courts and Tribunals*. Oxford: Oxford University Press, 2010
- MENSAH, T. *Law of the Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007

ČLÁNKY V ODBORNÝCH ČASOPISECH:

- COLLINS, L. *Provisional and Protective Measures in International Litigation*. 234 Recueil 9, 1992
- DELAUMET, G. R. *ICSID Arbitration Proceedings: Practical Aspects*. Pace Law Review, Vol. 5, 1984-1985
- ANTONIETTI, A. *ICSID and Provisional Measures: An Overview*, 21 News from ICSID, No. 2, 2004
- League of Nations. A.S.I.L.S. *International Law Journal*, Vol. 2, 1978
- VICUNA, F. O. *The International Tribunal for the Law of the Sea and Provisional Measures: Settled Issues and Pending Problems*. *International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol 22. No 3, 2007

- BROWN, CH. *Provisional Measures before the ITLOS: The MOX Plant Case*, International Journal of Marine and Coastal Law, Vol 17, 2002
- NAKASIAN, S. *The Anglo-Iranian Oil Case, A Problem in International Law Judicial Process*, The Georgetown Law Journal, Vol. 41, May 1953
- KOUKAL, P. *Nová právní úprava předběžného opatření*. Ad Notam 2/2005
- SVOBODA, K. *Kdo odpovídá za škodu z nezákonného předběžného opatření*. Právní rozhledy 13/2008
- HRNČIŘÍK, V. *O neústavnosti a nepromyšlenosti právní úpravy předběžného opatření podle občanského soudního řádu*. Právní rozhledy 10/2010
- POPOV, S. *Rozhodčí řízení nebo soudní řízení?* Bulletin advokacie 1/2006
- ZAHRADNÍKOVÁ, R. *UNCITRAL k revizi rozhodčího řízení*. Právní zpravodaj 7/2004
- SMUTNY, A. C. *Arbitration before the International Centre for Settlement of Investment Disputes*. International Bar Association, 2002
- TUPMAN, W. M. *Case Studies in the Jurisdiction of the International Centre for Settlement of Investment Disputes*. International and Comparative Law Quarterly, Vol. 35, 1986
- MENDELSON, M. H. *Interim Measures of Protection in Case of Contested Jurisdiction*. Brit. Y. B. International Law. Vol. 46, 1972-1973
- KAMMERHOFER, R. *The Binding Nature of Provisional Measures of the International Court of Justice: the Settlement of the Issue in the LaGrand Case*. Leiden Journal of International Law, Vol. 16, 2003
- HELBECK, E. *Provisional Measures of the International Court of Justice - are they binding?* 9 ASILS International Law Journal, 1985
- PALCHETTI, P. *The Power of the International Court of Justice to Indicate Provisional Measures to Prevent the Aggravation of a Dispute*. Leiden Journal of International Law. Vol. 21, 2008
- GOLDSWORTHY, P. J. *Interim Measures of Protection in the International Court of Justice*. The American Journal of International Law, Vol. 68, 1974

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- European Court of Human Rights. Rules of Court. účinné od 1. května 2012
- International Law Commission, Draft Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, Art. 2, Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session, UN, GAOR 56th session, Sup. No 10 (A/56/10), charter IV, 2001
- Pacific Settlement of International Disputes (Hague I). přijatá dne 29. července 1899
- Rules of Procedure for Arbitration proceedings (Arbitration Rules), ICSID Basic Documents, effective as of September 26, 1984 to December 31, 2002
- Convention for the Establishment of a Central American Court of Justice, (1908) 2 Am. J. Intl. L. Sup 231
- Vyhláška ministra zahraničních věcí číslo 30/1947 Sb. o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku
- Statut Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti, přijatý dne 16. 12. 1920
- Sdělení ministerstva zahraničních věcí číslo 420/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států
- Sdělení ministerstva zahraničních věcí číslo 240/1996 Sb. o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu
- Rules of Procedure for Arbitration proceedings (Arbitration Rules), International Centre for Settlement of Investment Disputes, ICSID Convention, Regulations and Rules, ICSID/15, April 2006
- Rules of the Tribunal, ITLOS/8, 17 March 2009
- Rules of the Court, I.C.J. přijaté dne 14. dubna 1978, ve znění pozdějších novelizací
- Zákon číslo 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon číslo 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon číslo 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon číslo 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
- United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 with amendments as adopted in 2006

JUDIKATURA:

Mezinárodního soudního dvora

- Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras), Application to Intervene, Judgment, I.C.J. Reports 1990
- Anglo-Iranian Oil Co. case (jurisdiction), Judgment of July 22 nd, 1952, I. C. J. Reports 1952
- Nuclear Tests (Australia v. France), Judgment, I. C. J. Reports 1974
- Nuclear Tests (New Zealand v. France), Judgment, I. C. J. Reports 1974
- LaGrand (Germany v. United States of America), Judgment, I. C. J. Reports 2001
- Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening), Judgment, I. C. J. Reports 2002
- Arbitral Award of 31 July 1999 (Guinea-Bissau v. Senegal), Provisional Measures, I.C.J. Rep. 1990
- Press Release 1999/04, ICJ, 16 February 1999
- Press Release 2003/26, ICJ, 5 August 2003
- Interhandel Case (Switzerland v. United States of America), Interim Measures of Protection, Order of October 24th 1957, ICJ Rep. 1957
- Anglo-Iranian Oil Co. Case (United Kingdom v. Iran), Interim Measures of Protection, Order of July 5th, 1951, I.C.J. Rep. 1951

- Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Yugoslavia (Serbia and Montenegro)), Provisional Measures, Order of 8 April 1993, I.C.J., Rep. 1993
- South West Africa, Preliminary Objections, Judgment, I.C.J. Rep. 1962
- United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (USA v. Iran), Judgment, I.C.J. Rep. 1980
- Trial of Pakistani Prisoners of War (Pakistan v. India), Interim Protection, Order of 13 July 1973, I.C.J. Rep. 1973
- Passage through the Great Belt (Finland v. Denmark), Provisional Measures Order of 29 July 1991, I.C.J. Rep. 1991
- Aegean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey), Interim Protection, Order of 11 September 1976, I.C.J. Rep. 1976

Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti

- Mavrommatis Palestine Concessions, Judgment No. 2, 1924, P.C.I.J., Series A, No. 2

Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic

- Emilio Augustin Maffezini v. Kingdom of Spain, Decision on Provisional Measures (Procedural Order No. 2), ICSID Case No. ARB/97/7, 28 October 1999
- Victor Pey Casado and President Allende Foundation v. Republic of Chile, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/98/2, 25 September 2001
- Tokios Tokelès v. Ukraine, Procedural Order No. 1, ICSID Case No. ARB/02/18, 1 July 2003
- Zhinvali Development Ltd v. Republic of Georgia, Award, ICSID Case No. ARB/00/1, 24 January 2003
- Azurix Corp. v. Argentine Republic, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/03/30, 6 August 2003
- Azurix Corp. v. Argentine Republic, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/03/30, 6 August 2003

- World Duty Free Company Limited v. Republic of Kenya, Award, ICSID Case No. ARB/00/7, 4 October 2006
- The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1998
- Holiday Inns S.A. and others v. Morocco, Decision on Jurisdiction, 12 May 1974, ICSID Case No. ARB/72/1, Rep. 658
- Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. Republic of Ecuador, Decision on Provisional Measures, ICSID Case No. ARB/06/11, 17 August 2007

Mezinárodního tribunálu pro mořské právo

- Southern Bluefin Tuna (New Zealand v. Japan; Australia v. Japan), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1999
- The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, ITLOS, Reports 2001
- The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Provisional Measures, ITLOS, Reports 1998
- Case Concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (Malaysia v. Singapore), Provisional Measures, ITLOS, Rep. 2003
- The MOX Plant Case (Ireland v. United Kingdom), Order No 3 Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for further provisional measures, Permanent Court of Arbitration, 24 June 2003

Českého právního řádu

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 4. 1995, sp. zn. 5 Cmo 125/95
- Nález pléna ÚS ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. 16/09
- Usnesení ÚS ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- http://www.idi-iil.org/idiF/resolutionsF/1875_haye_01_fr.pdf
- http://avalon.law.yale.edu/19th_century/hague01.asp#
- http://avalon.law.yale.edu/20th_century/pacific.asp#

- na <http://www.pca-cpa.org/upload/files/2STATENG.pdf>
- <http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=2&p3=0>
- <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r13.htm>
- http://www.worldcourts.com/cacj/eng/documents/1907.12.20_convention.htm
- <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=UVLMVGNV6LG4>
- <http://www.icj-cij.org/homepage/index.php>
- <http://www.itlos.org/>
- <http://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>
- http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=363

ABSTRAKT

Diplomová práce nese název „Předběžné opatření v mezinárodním právu procesním“. Smyslem předběžného opatření je zachovat práva stran do doby, než bude spor vyřešen, tedy do vydání konečného rozhodnutí. Napomáhá proto chránit předmět řízení tím, že zajistí, aby nedošlo v jeho průběhu ke změně stavu oproti tomu, který byl na počátku řízení. Nadto je účelem předběžného opatření zajistit vydání vykonatelného konečného rozhodnutí a tím zamezit stranám k uchýlování se ke svépomoci. Jako téma pro mou diplomovou práci jsem si vybrala problematiku předběžného opatření, protože se jedná o nezbytný nástroj mezinárodních soudů a tribunálů k zajištění výkonu jejich pravomocí týkajících se rozhodnutí sporu ve věci samé. Cílem práce je analyzovat právní předpisy obsahující ustanovení o vydávání předběžných opatření a soudní praxi vybraných mezinárodních soudů a tribunálů.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola definuje pojem předběžné opatření a objasňuje jeho použití v mezinárodním právu procesním. Druhá kapitola se zabývá aplikací předběžného opatření v mezinárodním rozhodčím řízení především s ohledem na řízení u Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic. Naopak třetí kapitola vymezuje základní znaky řízení o vydání předběžného opatření před dvěma stálými mezinárodními soudy s všeobecnou jurisdikcí, a to před Mezinárodním soudním dvorem a Mezinárodním tribunálem pro mořské právo. Čtvrtá kapitola charakterizuje pojmy jurisdikce prima facie, naléhavost situace a ochrana před vznikem nenapravitelné újmy, které byly dovozeny judikaturou a které jsou úzce spjaty s předběžným opatřením. Cílem poslední kapitoly je nastínit úpravu předběžného opatření v českém právním řádu.

Po prostudování celé problematiky jsem dospěla k závěru, že článek 41 Statutu Mezinárodního soudního dvora, který byl inspirací pro další ustanovení týkající se vydávání předběžných opatření v mezinárodním právu procesním, není vyhovující především z důvodu neurčitosti jeho závaznosti, která musela být dovozena až judikaturou Mezinárodního soudního dvora. Naopak článek 290 Úmluvy OSN o mořském právu se zdá být vhodným ustanovením zabývajícím se předběžným opatřením v mezinárodním právu procesním.

ABSTRACT

The title of this diploma thesis is “Provisional Measure in International Procedural Law“. The purpose of provisional measures is a preservation of the rights of each party pending the settlement of the dispute which means pending the definitive decision in the case. It helps to protect the object of the litigation and to maintain in its state as it existed on the initiation of the proceedings. Furthermore, the function is a preservation of the integrity of the final judgment and the prevention of violent self-help. I chose the issue of provisional measures as a topic of my diploma thesis because it is an essential instrument to enable any international court or tribunal to perform its functions. The aim of the thesis is to analyze law containing provisions relating to order of provisional measures and practice of particular international courts and tribunals.

The diploma thesis is divided into five chapters. First chapter defines provisional measure and explains its using in International Procedural Law. Second chapter focuses on the exercise of provisional measures in international arbitration especially in respect to proceedings before the International Centre for Settlement of Investment Disputes. On the other hand, third part deals with proceeding concerning provisional measures before two standing judicial bodies with universal jurisdiction – the International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea. Fourth chapter describes terms jurisdiction *prima facie*, urgency and irreparable prejudice which were created by judicial practice and which are closely linked with provisional measures. The purpose of last part is to outline the regulation of provisional measures in the Czech Law.

After studying the issue, I have realized that article 41 of the Statute of the International Court of Justice which was an inspiration for further provisions relating to provisional measures in International Procedural Law is not suitable particularly because of the vagueness concerning its binding force which had to be solved by the judicial practice of the International Court of Justice. On the other hand, article 290 of the UN Convention on the Law of the Sea seems to be appropriate provision of provisional measures in International Law.

KLÍČOVÁ SLOVA

Název práce: Předběžné opatření v mezinárodním právu procesním

The title of the diploma thesis: Provisional Measure in International Procedural Law

Klíčová slova: předběžné opatření, mezinárodní právo procesní, Mezinárodní soudní dvůr, Mezinárodní tribunál pro mořské právo, Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic

Key words: provisional measures, International Procedural Law, International Court of Justice, International Tribunal for the Law of the Sea, International Centre for Settlement of Investment Disputes